

ಭಾಮಾದೇವಿ

CT

శ్రీమద్భగవద్గీత

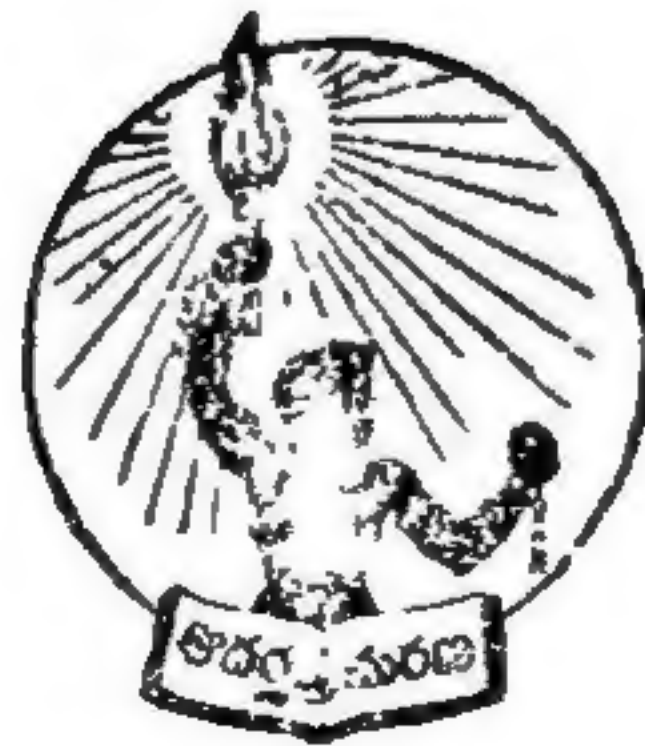
౩

భావ్యార్థి

[శ్రీకృష్ణ కథలు]

6/18

అనువాదం :
గద్దె లింగయ్య

ఆదర్శ గ్రంథమండలి, విజయవాడ.

ఆదర్శ ప్రచురణ

రెండవ కూర్పు

1956

మూలము :

లీలాప్రెస్, విజయవాడ-2.

వెల : ఎనిమిది అణాలు

7

చాయా దేవి

అలా జరుగజాలదని ముందే నువ్వు అడుచెపితే నేను చేయగల్గిందేమీలేదు. కాక అయి వుండవచ్చునంటావా—ప్రపంచంలో ఏయే వింతలు జరుగుతాయో నాకుమాత్రం తెలుసా?—ఈకథ చదువు. అందువల్ల ఏహానీ సంభవించ దనే నా విశ్వాసం. ఈకథవ్రాసేముందు నేను వ్రాసేదంతా నిజమేనని ప్రతిజ్ఞ చెయ్యలేదు. ఒకటిరెండు సంక్తులు తప్పినా కావచ్చు, కాస్తాకూస్తా అభిప్రాయభేదమూ కలగవచ్చు—ఇందువల్ల అయ్యేదీ పొయ్యేదీ ఏముంది గనుక!

కథానాయకునిపేరు యజ్ఞదత్తముఖర్జీ. కాని సురమ అతన్ని 'ప్రకాశ్' అనేది. నాయికపేరు తెలిసిందిగదూ. కాని యజ్ఞదత్తు డామెను 'చాయ' అనే పిల్చేవాడు. ఎవరు వెల్తుర్ ఎవరు నీడోనని ఇద్దరూ వాదించుకుంటూఉండేవారు. కాని పర్యవసానం తేలనేలేదు. తుదకు సురమే "నీసూక్ష్మబుద్ధి కీమాత్రం తోచలేదా? నువ్వే లేకపోతే నే నెక్కడుంటాను? నేను లేకపోయినా నువ్వు చిరంజీవివే. కాబట్టి నువ్వు వెల్తురువి. నేను నీడను" అని విశద పర్చింది.

యజ్ఞ దత్తు నవ్వి “ఒకతరపు డిగ్గి పుచ్చుకోవా
లనుకుంటే అలాగే తీసుకో. కాని, ఈ నిర్ణయం
ఎందుకూ పనికొచ్చేదికా” దన్నాడు.

“బాగుంది, మహాబాగుంది—ప్రకాశ్! ఇంక
వాదించుకోవాల్సిన అవసరం లేదు. నువ్వు ప్రకాశా
నివి, నేను శ్రీమతి ఛాయని.”

ఇలా అంటూ ఛాయ ప్రకాశాన్ని అనేకరీతుల
విసిగించివేసింది.

కథ యింతనరకు అయిందిగాని, మీతోద్వంద్వ
యుద్ధం వచ్చిపడుతుండేమోనని భయంగా వుంది.
మీరు వీరిని స్త్రీ—పురుషు లని అంటారు. స్త్రీ-
పురుషులేగాని భార్యా—భర్తలు కా రని నే నం
టాను. అయితే అశాస్త్రీయ ప్రేమా ? అని మీరు
తప్పకుండా కళ్ళు పెద్దవిచేసి అడుగుతారు. నే నం
టాను—అది పవిత్రప్రేమ అని. మీ కేవిధంగాను
విశ్వాసం కలుగదు. మీరు వెక్కిరింపుగా వయ
సెంత ? అని అడుగుతారు. “ప్రకాశ్ వయస్సు
ఇరవై మూడు, ఛాయకి పద్దెనిమిదేండ్లు” అని చెపు
తాను.

తర్వాత వినా లనుకుంటే చెప్పాను. వినండి—
యజ్ఞ దత్తు గడ్డం చేసుకొని, తలకు సువాసన
నూనె రాచుకొనేవాడు. ఏరి కొన్న థక్కా ధోవతి,

ఎసెన్సుపట్టించిన పర్లు, కాళ్ళకు మొఖమల్ సిప్పర్లు -
- వాటిపైన ఛాయ స్వహస్తాలతో పూవు లల్లింది -
ధరించేవాడు. గ్రంథాగారంలో కావలసినన్ని పుస్తకాలు, ఇంట్లో దాసదాసీజనం.

బల్ల కొక అంచున కూర్చుని యజ్ఞ దత్తు వ్రాస్తున్నాడు. ఎదురుగా పెద్ద నిలుపుటద్దం వుంది. పరదా తప్పించుకొని ఛాయ అతిమెలకువగా ప్రవేశించింది. మెదలకుండా వెనుకపాలున వచ్చి కళ్ళుమూయాలని ఆమెవుద్దేశ్యం. కాని వీపువెనక్కి వచ్చి చేతులు చాచగా నే ఎదుటి అద్దంమీద పడింది, దృష్టి. యజ్ఞ దత్తు తనమొహంనంకే చూస్తూ నవ్వుతూండడం చూచింది. సురమ కూడ నవ్వింది. “ఎందుకు చూస్తావ్?” అన్నది.

యజ్ఞ దత్తు—ఇది నాతప్పా?

సురమ—మ రెవరిదీ?

య—సగం నీది. మిగతాసగం యీ అదానిది.

సు—నేను దాన్నిప్పుడే మూసేస్తాను.

య—కప్పివెయ్యకు, కాని. మిగతాదాని కేం చేస్తావ్?

సురమ రెండుమూడుసార్లు ఊగిసలాడి అన్నది—
ప్రకాశ్!

య—ఏమిటి ఛాయా!

సు—నువ్వు చిక్కిపోతున్నావే !

య—నా కలా అనిపించడంలేదే.

సు—నువ్వు సరిగా తిండే తినటంలేదే?

యజ్ఞదత్తు నవ్వి అన్నాడు—సురా, జగడానికి వచ్చావామే?

సురమ—హూ!

య—నే నందుకు ఒప్పుకోనుగా.

సు—నువ్వు పెళ్ళిందుకు చేసుకోవు ?

య—దీనికి రోజూ ఒకసారి సమాధానం చెప్పుతూనే వున్నానుగా.

సు—అలాకాదు! చేసుకొనితీరాల్సిందే.

య—సురా, నీ పెళ్ళిచేసుకోవే ?

సురమ యజ్ఞదత్తుచేతిలోని వుత్తరం లాక్కొని అన్నది—ఛీ, విధవ కెక్కడైనా పెళ్ళవుతుందా?

యజ్ఞదత్తు కాస్తేపాగి చెప్పాడు— ఏమో! కొందరు జరగవచ్చునంటారు, కొందరు కూడ దంటారు.

సురమ—అయితే దీనికి నన్నే నిమిత్తమాత్రురాలిని చెయ్యాలనే ప్రయత్నం దీనికి ?

యజ్ఞదత్తు దిర నిట్టూర్పు విడిచి అడిగాడు— అయితే ఇక ఎప్పుడూ నా సేవజేస్తూనే జీవితం గడిపేస్తావా ?

‘హూఁ’ అని ఆమె టపటప అశ్రువులు
రాలుస్తూ ఏడ్వసాగింది.

యజ్ఞదత్తు ఆమెకన్నీళ్ళు తుడుస్తూ అన్నాడు—
సురా, ఇంతకూ నీ మనసులోని కోరిక ఏమిటో
స్పష్టంగా చెప్పవూ ?

సురమ—నన్ను బృందావనం పంపించు.

య—నన్ను విడిచి వుండగలవా ?

సురమనోట మాట రాలేదు. ఒకటి రెండుసార్లు
కుడి ఎడమలకు తలాడించుటతో పాటు కన్నీరు ఏక
ధారగా ప్రవహించసాగింది.

“ఆ కథ చెప్పవూ ?” అన్నది సురమ.

“ఏ కథ సురమా?” అని యజ్ఞదత్తు అడిగాడు.

“అదే, నన్ను బృందావనంలో కొన్నావే.
ఎన్ని రూపాయలకు కొన్నావ్ ?

“యూభై రూపాయలకి. అప్పుడు నాకు
పద్దెనిమిదేళ్లు. బి. ఏ. పరీక్ష అవగానే పడమటిదేశం
చూద్దామని వెళ్ళాను. అప్పుడు అమ్మ జీవించే
వుంది. ఆమెకూడ నావెంట ఉన్నది. ఒకనాటి
మధ్యాహ్నం మాలతీతీరం ప్రక్కగా సన్యాసినులు
కొందరు పాటలు పాడుకుంటూ వెడుతున్నారు.
మొటమొదటిసారిగా నిన్ను నేను చూచింది వారి
లోనే. యావనారంభదశలో ప్రపంచం. రమణీ

యంగా కన్పిస్తుంది. కాని కళ్ళతో ఆ మాధుర్యాన్ని పూర్తిగా గ్రోలడం అసంభవమే. మనసు లాంటి మరి రెండు కళ్ళుండి ఆ శోభ సనుభవించగలిగితే బాగుండునని అభిలాష కల్గింది—కాని దాన్ని వివరించి చెప్పగలిగితే—ఇదేమిటి సురమా, ఏడుస్తున్నావా?”

“లేదు. నువ్వు చెప్పు.”

“నువ్వప్పుడు పదమూడేళ్ళ సన్యాసినివి. చేత్తో తంబుర మీటుతూ పాడుతున్నావు.”

“ఘో, పాడటం నాకేం చేతనవును?” అన్నది సురమ.

“అప్పుడు పాడేదానివితే. ఆ తర్వాత యెంతో యాతనపడి నిన్ను సంపాదించాను. నువ్వు బ్రాహ్మణ పిల్లవి. బాలవిధవవు—అమ్మ మీ తీర్థానికి వచ్చి మళ్ళీ తిరిగిరాకుండానే చనిపోయింది. నిన్ను తీసుకొచ్చి ఆమెకే అప్పగించాను. ఆమె నిన్ను గుండె కదుముకున్నది. తర్వాత ఆమె ప్రాణం వదిలేముందు మళ్ళీ నాకే యిచ్చిపోయింది.”

“మా యిల్లెక్కడుంది యజ్ఞదా?”

“కృష్ణనగరసమీపంలో యెక్కడో వున్నట్టు వినాను.”

“నా కెవరూ లేరూ?”

“నే నున్నానుగా, నీను సర్వం నేనే సురమా!”
సురమ కళ్ళు మళ్ళీ చెమ్మగిల్గినై. “నువ్వు
మళ్ళీ నన్ను అమ్మగలరా?” అని అడిగింనె.

“ఉహూ, ఆపని చేయలేను. న న్నమ్ముకో
కుండా ఆపని జరుగదు” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

సురమ ఏమీ మాట్లాడలా. అశ్రుపూర్ణ సేత్రా
లతో అతనివైపు చూస్తూ వుండిపోయింది. కొంత
సేపటికి యిలా అన్నది — “నువ్వు అన్నయ్యవి,
నేను చెలెలిని—మరి మన యిద్దరినుభ్యకు ఒక
చక్కని కోడలిని తీసుకురావూ అన్నయ్యా?”

“ఎందుకూ ?”

“పగల స్తమానం ఆమెను సింగారించి, అలంక
రించి నీదగ్గరికి తీసుకొచ్చి కూర్చోబెడుతూంటాను”

“నువ్వాపని మనస్ఫూర్తిగా చేయగలవూమరి?”

సురమ తలెత్తి అతని కళ్ళల్లో కళ్ళెట్టి “ఈర్ష్య
పడటానికి నే నంత నీచురాలనా?”

“ఈర్ష్యపడవు గానీ, నీ స్థానం కోల్పోతావా?”

“ఎందుకు కోల్పోతాను? నేను రాజాని. రాజా
గానే వుంటాను. కేవలం ఒక మంత్రిని ఏర్పాటు
చేసుకుంటాను. ఇద్దరం కలసి నీ రాజ్యాన్ని నడుపు
తాము; అప్పుడు భలే ఆనందంగా వుంటుంది.”

“ఇటుచూడు చాయా! పెళ్ళిచేసుకోవాలని లేదు; కాని నీకు తోడు ముఖ్యానసరమై తేమాత్రం అలాగే నివాహమాడుతానులే” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

“ఆ, తప్పకుండా చేసుకో చాలా ఆనందంగా వుంటుంది. ఇద్దరం సగదాగా రోజులు గడుపుతాం”

ఈమాట లని సురమ తనలో యిలా అనుకున్నది — “ఎటుచూచినా నా కెవరూ లేనేలేరు. మానాభినూనాలు మాత్రం ఏం వున్నట్లు? కాని నామూలంగా నువ్వు అందరినోళ్ళా పడటమెందుకు? నువ్వు నా దేశతవి! నువ్వు పెళ్ళిచేసుకో, నీముఖం చూస్తూ నే నన్నీ సహించుతా.”

3

పొరుగువారి విషయం పట్టించుకోనివారు కల కత్తాలో చాలామంది వుంటారు. కాని పట్టించుకొనేవాళ్ళు-అందులో అతిగా పట్టించుకొనేవాళ్ళూ చాలామంది వుంటారు. ఈ రకంజనం ‘యజ్ఞదత్తు బి.ఏ. వ్యాసమూడేగాని, ఒత్తి భ్రష్టుడైపోయా’డనే వారు. వా రలా అనటం సుగమమ మనసులో పెట్టుకునే. అప్పుడప్పుడు ఈ మాటలు సురమ, యజ్ఞదత్తుల చెవినిగూడ పడుతూండేవి. విని యిద్దరూ నవ్వుకునేవారు.

మనిషి మంచివాడైనా చెడ్డవాడైనా - గొప్ప
వాడైతే అతని యింటికి జనం - ముఖ్యంగా ఆడ
వాళ్ళు వస్తూంటారు. అలా వచ్చిననాడల్లో ఎవరైనా
“సురమా, నువ్వు నీ అన్నయ్యపెళ్ళి చేయవేం?”
అంటే, “మంచిపిల్లని చూచి కుదర్చకూడదూ?”
అనేది సురమ.

ఆ అన్నది సురమ స్నేహితు రాలైతే నవ్వి,
అనేది - “మంచిపిల్ల దొంగటం కష్టమే. అదీగాక
రోజూ నీ అదాన్ని చూస్తున్న ఆయనకళ్ళకి - ”

మధ్యలో “పోవే, నిచోరుమండిపోను - ” అం
టూంటే సురమమొహం వాత్సల్యం, గర్విమలతో
జేపురించేది.

ఆనాడు మధ్యాహ్నం టపటప నానచిరుకులు
పడుతున్నవి. సురమ గదిలో ప్రవేశిస్తూనే “పిల్లని
చూచి వచ్చాను. నాకునచ్చింది” అన్నది.

“అమ్మయ్య! నె తిమిదబరువు తగ్గిపోయిందన్న
మాట! ఎక్కడా? చెప్పు వింటాయి” అన్నాడు
యజదత్తు.

“ఆపేటలో, మి త్తర యింట్లో”

“బ్రాహ్మణులమెయిండి కాయస్థులయింట్లో
నా?”

“ఏం, కాయస్థులయింట్లో బ్రాహ్మణులువుండరా?

ఆ పిల్ల తల్లి అక్కడ వంటపనిచేసేది. పిల్లచాలా మంచిదని విన్నాను. నీకు నచ్చితే యింట్లోకి తీసుకురా” అన్నది సురమ.

యజ్ఞదత్తు “ఈలోకంలో ఏబిచ్చగతైలేకుండా నా జీవితమే గడవనంత దౌర్భాగ్యుడినా నేను?” అన్నాడు.

“బిచ్చగతై నేరి తీసుకురావటం నీకు కొత్తేమీ కాదుగా!”

“మరి ?”

“ఏం లేదు, నువ్వు వెళ్ళి చూచిరా, నచ్చితే మాత్రం ‘వ’ దనకూడదు.”

“నచ్చే దెలాగూ వేను.”

“నచ్చుతుందండీ, బలే బాగా నచ్చుతుంది. ఒక సారి చూచిరా ముందు.”

ఛాయాదేవి ప్రకాశ్ దేవతకి ఒళ్ళు, మొహం తోమి పన్నీటితో కడిగి, తలదువ్వి, చక్కగా అలంకరించి అద్దంముందుకు తీసుకెళ్ళి నిలబెట్టింది. అద్దంలో చూచుకొని యజ్ఞదత్తు సిగ్గుపడ్డాడు. “ఛీ, ఎందుకిదంతా ?” అన్నాడు.

“ఉండనిద్దూ. నువ్వు వెళ్ళి చూచిరా” అన్నది.

“యజ్ఞదత్తు బండినిక్కి పిల్లని చూచేందుకు ఒక స్నేహితుణ్ణి వెంటబెట్టు కెళ్ళాడు.

“వారియింటి కెందుకోయ్?” అనడిగాడు మిత్రుడు.

“వారియింటో ఒక బిచ్చగతైకూతుగు వుందోయ్. ఆమెను పెళ్ళాడాలి.”

“ఏమిటి నున్వ నేది? ఈ ఉపదేశమిచ్చిం దెనరు?

“మీరంతా ఎవర్ని గురించి ఈర్ష్యపడి చస్తున్నారో, ఆ ఛాయాదేవే” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

యజ్ఞదత్తు మిత్రునితో మిత్రుని యింటికి వెళ్ళాడు. పిల్ల తివాసీమీద కూర్చున్నది. చాలా వుతుకులుపడిన నేతచీరె - నేత పల్చగావున్నది - కట్టుకొన్నది. చేతులకు మామూలు గాజులు, గిలు మురుగులు—అక్కడక్కడ వాటిలోపలి ఇత్తడి కనపడుతోంది—వున్నై. తలకు రాచుకున్ననూనె మొహంమీదికి కాదుతోంది. ఆమెను చూచి మిత్రు లిద్దరూ నవ్వుకున్నారు. నవ్వును కన్నడనీకుండా పిల్లవెపుచూస్తూ యజ్ఞదత్తు “నీ పేరేమిటి?” అని అడిగాడు.

పిల్ల తన విశాల నీలినేత్రాలతో అతని మొహం లోకి చూస్తూ “ప్రతుల” అని చెప్పింది.

యజ్ఞదత్తు మిత్రునితో పరిహాసంగా “ఏం మిత్రమా *గదాధరుడు కాదుగదా?” అన్నాడు.

* కీ. శే. గిరిశచంద్రభూషణగారి నాటకంలో పోలీసుల సోదాధయంచే స్త్రీ ఖమం వేసుకొనే పాత్ర.

స్నేహితుడు నెమ్మదిగా ఒక త్రోపుత్రోసి
“నూట్టాడకుండా స్యాను చేసెయ్యవోయ్” అన్నాడు.

“ఆ, ఇదిగో యిప్పుడే” అని,

“సరే, — మంచిది. ఏం చదువుతున్నావు?”

అని అడిగాడు ఆమెని.

“ఏంలేదు”

“మరీ మంచిది. పని - పాటులు చేతనవునా?”

ప్రతుల తలాడించింది. ప్రక్కనే నిలబడివున్న
దాసి “బాగా పని తెలిసినపిల్ల బాబుగారూ. వంట
చేయడం, వడ్డించడం, ఇంకా ఇంటిపనుల్లోను తన
తల్లిలాంటిది. నోట్లోనుంచి మాటేరాదు. బలే
శాంతంగల పిల్లలెండి” అని వ్యాఖ్యానించింది.

“అది కనబడుతూనేవుందిలే” అని యజ్ఞదత్తు
పిల్లని మళ్ళీ అడిగాడు— “నీ తండ్రి వున్నారా?”
“లేదు”

“తల్లికూడ చనిపోయిందా?”

“అవును”

ఆ అమాయక మూగపిల్లకళ్ళలో నీరుకమ్మటం
చూచి యజ్ఞదత్తు అడిగాడు— “నీ కెవరూ లేరా?”
“లేదు”

“నూ యింటికి వస్తావా?”

ఆమె మెడతాడించింది. కాని ఇంతలో ఆమె

చూపు పైవేపుకు మళ్ళింది. కిటికీచున్వలగుండా నిప్పులు కురుస్తున్న రెండుకళ్లు కన్పించాయి. ఆమె భయపడి “ఉఁ హుఁ” అన్నది మళ్ళీ.

బయటికినచ్చి వారు మిత్తిగారిని కలుసు కున్నారు.

ఆయన. “పిల్ల ఎలావుంది?” అనడిగాడు.

“బాగానే వుంది”

“అయితే పెళ్ళికి లగ్నంపెట్టించనచ్చురా?”

“ఆ, ఆ”

4

పది-పన్నెండేళ్ళ కుర్రవాడిచేతిలోనుంచి సగం చదివిన కుతూహలపూరితననలను అతని శ్రేయోభిలాషి నిర్దయతాపూర్వకంగాలాగి దాచివేస్తే ఆకురవానిస్థితి యెలావుంటుందో, లోపలిప్రాణం వ్యాకులభావంతో ఆ చిన్న పోయిన కుర్రవానిని ఆ గదిలోకి ఈ గదిలోకి ఎలా పర్వెత్తిస్తుందో, భయపడుతూన్న అతని తీక్షణదృక్కులు ఆ అతిప్రియవస్తువు నన్వేషించుటలో వ్యాకులంతో ఎలా విసుగెత్తిపోతుందో, మరి ఎవరిమీదో ఎలా కోపంతో విరుచుకుపడాలనిపిస్తుందో—సరిగా అదేవిధంగా సురమయజదతుకోసం నిలనిలలాడసాగింది వెదకి వెదకి బయటికి తెచ్చేదేమిటో ఆమె కేం తెలుసు! కుర్చీలు,

బెంచీలు, సోఫా, మంచం, గది, నగండా—అన్నిటి మీద ఆమెకు కోపంగా వుంది. బజారు వేపుకటకటాలు కూడ ఆమె కనహ్యంగా నోచినై. ఇక్కడ కూర్చుని లేచి, అక్కడ కూర్చుంటోంది. అక్కణ్ణుంచి లేచి ఇంకో దోట చతికిలబడుతోంది. ఈస్థితిలో యజ్ఞదత్తు గదిలోకి వచ్చాడు.

“ఏమయింది ప్రకాశ్ మహాశయా?”

ప్రకాశ్ మొహం గాంభీర్యతనహించింది.

సురమ అడిగింది “నచ్చిందా?”

“అవును”

“పెళ్ళిప్పుడు?—”

“బహుశః యీ నెలలోనే”

నిరానందోత్సాహంతో సురమ సమీపించింది. కాని ఏవిధమైన అల్లరి, గోల చెయ్యకుండానే “నా మీద ఒట్టు, నిజం చెప్పు?” అంది.

“బలే సంకటం తెచ్చిపెట్టావే! నేను నిజమే చెపుతున్నాను” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

“నా ముఖం చూచి చెప్పు. నచ్చిందా?”

“అవును—”

ఇంక సురమకి ఏమనటానికి తోచలేదు. దబాయించబడిన పిల్లలు ఏడ్చేముందు అట్టిటు మెడ

డించి ఏదో అర్థమేవిమూట అనేసినట్లే, సుగమకూడ
మెడవూపి, గట్టిగా “నేను ముందే చెప్పానుగా!”
అన్నది.

యజ్ఞదత్తు తన ఆలోచనలో లీనమైవున్నాడు.
అంచేత ఆ మాటకు అర్థమేలేదని గ్రహించనేలేదు.
‘నచ్చుతుంది’ అని మొదట్లో సుగమ అననూలేదు,
అస లామె పిల్లని చూచివుండనూలేదు. అంతేగాక
ఇంతతొందరగా పిల్లనచ్చుతుందనీ, పెళ్ళిఖాయనువు
తుందనీ ఆమెఅనుకోలేదు. కాబట్టి ఆమె పగలంతా
తన గదిలోనే పడివుండి ఈ విషయాన్ని గురించే
ఆలోచించసాగింది. రెండు గోజుల్లో యజ్ఞదత్తును
చాలావరకు బోధపడింది— “సురా, ఈ పెళ్ళి
చేయించకు చెల్లీ” అన్నాడు.

“బలే! అదెలా వీలవుతుంది? సంబంధంనిశ్చయ
మైందిగా?” అన్నది సుగమ.

“సిగ్గుపడిం దేమీలేదు”

“లేదూ! అలా వీలేదు. ఆలనాథ బాలికని సుఖ
పెట్టాలన్నది కాస్త ఆలోచించు. ముఖ్యంగా ఒప్పు
కోచ్చి యిప్పుడు మాటతప్పుతావా?”

యజ్ఞదత్తుకి ప్రతులగుమారిమొహం జాసకం
వచ్చింది. అలా డామె నీలి నీత్రాల్లో శాంత, ఓర్మి
భావాలు ప్రతిబింబించటం గమనించాడు. గదూ!

ఇంక మాట్లాడకుండా పూరుకున్నాడు. అయినా ఎన్నోసంగతు లాలోచించాడు. సురమ విషయంలో ఎంతగానో ఆలోచించాడు. షరం కురిసేనాడు నాన పురుగులు యింటినిండా మూగినట్లే, అతని మనస్సంతా నిస్ప్రచారో నిడిపోయింది. పైగా వాటికి మరుగునపడిన నివాసస్థానం వెతికినా కన్నడనట్లే, సురమ నోటిమాటలు హృదయంలోని ఏ గుప్త ఆకాంక్షతో తండోపతండాలుగా బయటపడుతున్నాయోకూడ అతనికి అంతుచిక్కలేదు. అతని కళ్ళమీద ఏదో అస్పష్టమైన తెరపడినట్లు, అతనికే విధంగానూ సురమ మొహం కన్పించలేదు.

5

యజ్ఞ దత్తు వినాహంచేసుకొని భార్యని ఇంటికి తీసుకొచ్చాడు. తీవ్రరోగపీడితుడైనవాడు ఇంట్లో మరెవరూ లేకపోతే, అతను తన యానచ్ఛక్తిని కూడదీసుకొని నీళ్ళకుండవద్దకు పరుగెత్తి దాన్ని నోటకరచుకున్నట్లే, సురమ కొత్తకోడలిని గుండె కడుముకొన్నది. తనకున్న సగలన్నీ ఆమె కలంక రించింది. తన బట్టలుకూడ ఆమెపెటెలో నింపింది. నిరీనమొహంతోనే సగలంతా సభువుచు అలంకరించుతోన్న హడావుడిచూచి యజ్ఞ దత్తు మొహం

అదోలా వుంది. గంభీరమైన కల ఏదైనా వస్తే సహించవచ్చు. అసహ్య మవగానే మెళుకువ వచ్చేస్తుంది. కాని, మేలుకొనివుండే స్వస్థంచూస్తే గుండె ఆగిపోతుంది. దానికి అంతున్నట్లుండదు. మరి నిద్రతెలియటమనేదివుండదుగా. ఇది నిజమా, కలా? అనిపిస్తుంది. ఛాయ, ప్రకాశ్ ల కిద్దరికీ ఇలాగే అనిపిస్తోంది.

ఒకనాడు యజ్ఞదత్తు తనగదిలోనుంచి పిల్చాడు.
“ఛాయా!”

“ఏమిటి యజ్ఞ అన్నయ్యా?”

“ప్రకాశ్ అనలేదే?”

సురమ తలనంచుకొని “ప్రకాశ్”, అంది.

యజ్ఞదత్తు రెండుచేతులూ చాచి “చాలారోజుల నుంచి దగ్గరకే రావెదు. ఇలా రా” అన్నాడు.

సురమ అతనిమొహంకేసి ఒకసారి చూచి “వహ్వా! నేను బలేదాన్నేనే! కోడలిని ఒక్క దాన్నే పదిలేసి పెచ్చాను” అంటూనే గబగబ పారిపోయింది.

కోపంలో ఏ అపరిచితస్వక్తినైనా చెంపమీద కొట్టితే అతడు శాంతంగా క్షమించి వెళ్ళిపోతే ఆ దెబ్బకొట్టిన మనిషినున సెంత వ్యధ చెందుతుందో సరిగా ఆ క్షమింపబడిన అపరాధిమనస్సులాగే

యజ్ఞదత్తుమనస్సుకూడ క్రమంగా ఉత్సాహాన్ని కోల్పోసాగింది. తాను తప్పుచేస్తే సురమహాదయ పూర్వకంగా తన్నుకుమించుతున్నదనిపిస్తోంది తనకి.

సురమ సర్వాభరణాలంకృతయైన నవవధువు నతనివద్ద బలవంతంగా కూర్చోబెట్టేది. చీకటిపడగానే బైట గొల్లంపెట్టేసేది. యజ్ఞదత్తు చెంపక్రింద చెయ్యిపెట్టుకొని ఆలోచించుకూండేవాడు. భార్య కూడా కొంచెంకొంచెం గ్రహించుతోంది. ఆమె బాగా ఈడ్చొచ్చినపిల్ల కాకపోయినా స్త్రీయేగద; స్త్రీకి సహజమైన తెలివి లేకుండా చెయ్యడుగా బ్రహ్మ. ఆమెకూడ తెల్లవాళ్ళు మేల్కొనేవుండేది.

పెళ్ళిఅయి ఎనిమిదిరోజులైనా కాలేదు. ఇంతలో ఒకనాటిపుదయాన్నే యజ్ఞదత్తు సురమని పిల్చి “సురా, కోడలిని వరమాన్ తీసుకెళ్ళి అత్తయ్యకి చూపించి వస్తా” నని చెప్పాడు.

దామోదరనది అవతలిప్రక్క మేన తగారివూరు వుంది. ఆమెయింటికివెళ్ళి “అత్తా, కోడలిని తీసుకొచ్చాను” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

“అరే, పెళ్ళిచేసుకున్నావా! ఓహో, బ్రతుకు నాయనా, వెయ్యేళ్ళు బ్రతుకు. చాల బాగుంది. చందమామలాంటిపిల్ల. ఇక మనిషిలాగా ఇల్లా

చా యా దే వి

వాకిలీ చూచుకో నాయనా !” అని మేన తల్లి ఆశీర్వాదించింది.

“అందుకేగా సురమ బలవంతంగా ఈ పేళ్ళిచ్చేసింది” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

“మంచిదే, సురమే చేసిందా వెళ్ళి ?”

“ఆమె చేసింది. కాని అదృష్టం బాగుండలా. ఈ పిల్లలతో కాపురంచెయ్యడానికి నీలేమండ వచ్చింది.”

“అదేమిటి నాయనా ! ఎందుకని?”

“నాది నరగణమని నీకు తెలుసుగా అత్తా ! ఈమెది రాక్షసగణమయింది. ఇద్దరం కలిసిస్తూంటే జీవించనని చెప్పాడు జ్యోతిషుడు.”

“అరె అబ్బాయ్, మరి ఈ సంగతి — ”

యజ్ఞదత్తు మధ్యలో ఆపి “—ప్పుడు తొండ్రో అన్ని విషయాలూ ఆలోచించలేదు. ఏంచేస్తాను. ఇంక నీదగ్గరేవుంటుంది. నెలకి యాభయ్యేసి రూపాయలు పంపుతూంటే సరిపోతుందా?” అన్నాడు.

“ఆ. సరిపోతుందిలే. పల్లెటూళ్ళో పెద్ద కష్టమేముంది? ఆహా, చంద్రబింబంలాంటి మొహం ! పెద్దదయిందికూడాను. ఏరా జగ్గు, శాంతి చేయిస్తే సరిపోదా?” అనడిగింది మేన తల్లి.

“అలా వీలవుతుంది. నేను భట్టాచారిగారిని

అడిగి ఏం చెయ్యాలో నీకు కబురు సంపుతాను.”

“అలాగే కబురంపు, నాయనా!”

సాయంత్రం భార్యను దగ్గరకు పిల్చి యజ్ఞదత్తు
“ను వ్విక్కడే వుండు” అని చెప్పాడు.

ఆమె తలాడించి “సరే” అన్నది.

“నీ కప్పు డేది కావలసాచ్చినా నాకు తెలియ
జెయ్యి.”

“సరే.”

“నీకు వుత్తరం రాయటం వచ్చా?”

“రాదు”

“అయితే మ రెలా తెలియజేస్తావు?”

నవవధువు పెంపుడు హరిణిలాగా భ రమొహం
చూస్తూ మెదలకుండా నుంచున్నది. యజ్ఞదత్తు
మొహం త్రిప్పేసుకొని వెళ్ళిపోయాడు.

మేన త్తగారి ఇంటివద్ద కోడలు బాగా పెందలాడే
లేచి గృహకృత్యాల్లో పాల్గొనేది. ఊరకే కూర్చో
వటం ఆమెకు అలవాటే లేదు. బాత్తుగా క్రొత్త
దైనా ఎంతో పరిచితురాలివలె ఇంటిపనులు చక్క
బెట్టసాగింది. రెండుమూడు రోజుల్లోనే అటువంటి పిల్ల
అన్ని యిళ్ళలోను పుట్టదని గ్రహించింది ముసలమ్మ.

కోడలికి నగలు చాలా వున్నై. పేటజనం
అందరూ చూడవచ్చేవారు. ఒక్కొక్కళ్ళు “ఈ

• నగలన్నీ మీనాన్న చేయించివేనా?'' అని అడిగేవారు.

“నాకు అమ్మా, నాన్నా లేరు. నూ ఆడపడుచు యిచ్చింది” అని చెప్పేది కోడలు.

.ఒకరిద్దరు సమవయస్కులు స్నేహంకలిసిన తర్వాత తరచితగచి రహస్యం తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నించసాగారు. “మీ ఆడబిడ్డ చాలా గొప్పది కాబోలు!” అనేవారు.

“అవు” నని సమాధానమిచ్చేది.

“ఈ నగలన్నీ ఆమెవేనా?”

“అన్నీని”

“ఆమె పెట్టుకోదూ?”

“ఆమె విధన కదూ, పెట్టుకోదు”

“వయస్సెంత వుంటుందేమిటి?”

“మనకంటే కాస్త పెద్దది. ఆమె బలవంతంగా నాతో తనఅన్నగారిపెళ్ళిచేయించింది.”

“నీ భర్త ఆమె చెప్పినట్లు వింటాడా యే?”

“ఆ, ఆమె మహాపతివ్రత. అందరూ ఆమెను ప్రేమిస్తారు.”

మేడమిది కిక్కిరిస్తూ యజ్ఞదత్తు తిరిగిరావటం సురమ చూచింది. వెంట కోడలు లేదు. అతడు .

ఇంట్లోకి రాగానే “మరదలిని ఎక్కడ వదలిపెట్టి వచ్చావు అన్నయ్యా?” అని అడిగింది.

“అ తగారి యింటివద్ద.”

“ఎందుకు తీసుకురావేదు?”

“ఉండనీ అక్కడ. కొన్నా శృమ్యక చూడొచ్చులే.”

ఇది సురమహృదయానికి శూలంలా తగిలింది. ఇద్దరూ మాట్లాడటం మానేశారు. ఆత్మీయుల్లా వాదించుతూ వాదించుతూ అకస్మాత్తుగా జగడమై కొంతసేపు యిద్దరూ మెదలకుండా కూర్చున్నట్లు యీ యిద్దరూకూడ మానంగా రోజులు వెళ్ళబుచ్చుతున్నారు. “చాలా ప్రాదేశికాంది, స్నానం చేసి భోంచెయ్యి” అనేది సురమ. “ఆ, యిప్పుడే లేచి వెళుతున్నా” అనేవాడు యజ్ఞదత్తు. అంతే.

ఇలాగే కొన్నిరోజులు గడచిపోయాయి.

ఒకచోట కలిసివుంటూ గృహవిన్యసాణభారం వహించుతుండగా అలా వుండటం ఎన్నాళ్ళు సంభవమాతుంది? మళ్ళీ చనువు న్నదిచెందసాగింది. యజ్ఞదత్తు మళ్ళీ “ఛానూ!” అని పిలుస్తున్నాడు. కాని ఛాయ ‘ప్రకాశ్’ అని సంకోధించటంలేదు. ‘యజ్ఞ అన్నయ్యా’ అని, ‘అన్నయ్యా’ అని

మాత్రమే పిల్చేది.

ఒకనాడు సురమ “అన్నయ్యా, దాదాపు మూణ్ణెలు అవవస్తోంది. ఇంక వదినెను తీసుకురా” అంది.

యజ్ఞదత్తు “వస్తుందిలే” అని త్రోసిపుచ్చాడు. సురమ అతని మనోభావం గ్రహించి వూరుకున్నది.

మేన తనద్దనుంచి అపుడపుడుజాబువస్తూనేవుంది. ‘కోడలికి మలేరియా వస్తోందనీ, మందిప్పించాలనీ’ రాయించింది. అలా రాయించినప్పుడల్లా యజ్ఞదత్తు ఎక్కువ డబ్బు పంపుతూండేవాడు. ఇలావుండగా ఒకనా డాకస్మికంగా మేన తనచనిపోయినట్లు వుత్తరం వచ్చింది.

యజ్ఞదత్తు వర్ధమాన్ వెళ్ళేందుకు బయల్దేరాడు. కోడలిని తీసుకురమ్మని సురమ ఒళ్ళేసి చెప్పింది అతనితో.

వర్ధమాన్ తో మేన త్తకర్మ అయిపోయినతర్వాత ఒకనాటి మధ్యాహ్నం యజ్ఞదత్తు వరండాలో నిలబడి ఇంటికివెళ్ళాలని ఆలోచించుతున్నాడు. ప్రాంగణంలో ధాన్యంపురివద్ద భార్య నిలబడివుంది. ఆమెను చూచాడు. ఇద్దరిచూపులూ కలియగానే దగ్గరకు రమ్మని చేత్తో సైగచేశాడు.

ఆమె దగ్గరకు వచ్చింది.

“ఏమిటీ?” అని అడిగాడు.

“మితో ఒకమాట చెప్పుదా మనుకున్నాను.”

“సరే, చెప్పు.”

ఆమె ఎదురుగుటక మింగుతూ “ఏదైనా అవ సరమైతే కబురుచేయమని మీ రానాడు చెప్పారు గదా—”

“అవునవును, ఏంకానాలి, చెప్పు?”

“ఇక్కడ అంతా నన్ను ‘పీడాకారి’ నంటు న్నారు. ఇంక ఇక్కడ వుండా అని లేదు.”

“మరి ఎక్కడ వుండా అని వుంది?”

“నా కన్నీపనులూ చేతనవును. కలకత్తాలో ఎక్క డైనా మంచిటుంటుందా చూచి కుదిర్చితే—”

“మీ యింటికి వెళ్తావా?”

“మా యిల్లా? నాకు యిల్లెక్కడుంది? వెన కటివారు యిప్పుడు వుండనిస్తారా?”

యజ్ఞదత్తు భార్యమొహాన్ని చూస్తూ పెత్తన
“నా యింటికి వస్తావా?” అన్నాడు.

“వస్తాను.”

“సురమ నీతోసం ఆదురాపడూోంది.”

సురమపేరు విని సంతోషంతో ఆమెమోము వికసించింది. “వదిన నన్ను తలుస్తుందా?” అని అడిగింది.

“ఎప్పుడూ తలుస్తూనే వుంది.”

“అయితే తీసు కెళ్ళండి”

ప్రపంచంలో కొందరు ఇతరులనుగూర్చి తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించాలన్నబుద్ధి లేనివారు కూడ వుంటారు. పైగా వారు ఆ ఇతరులపైనే ఆధారపడివుండి, తమ్ముగూర్చి ఎవరిసలహాఅయినా తీసుకోవడం అనసరమనే అనుకోరు. యజ్ఞదత్తుభార్య అలాంటిదే. ఆమె తనవిషయం తానే యోచించుకుంటుంది. ఇంకెవరినీ అడగదు. ఆమె ఆలోచించి యిలా చెప్పింది—“మీగు అమంగళంజరుగుతుండేమోనని భయంగానేవుంది. కాని మరి నేను యెక్కడుంటాను! కాకపోతే నే నక్కడ క్రిందే ఉంటాను. పనులన్నీ చేసుకోవటంలోక్రిందేసుఖంగావుంటుంది.”

“పైన నువ్వుండేందుకు గదే లేకపోయిందా?” అన్నాడు యజ్ఞదత్తు.

“ఉంది, కాని నేను క్రిందిగదిలో సుఖంగానే వుంటాను.”

యజ్ఞదత్తు మరేమీ అన్నేడు. ‘ఈమె మాటలు తెలివితక్కువమాటలుగా లేవే!’ అనుకున్నాడు. అంతేకాదు, ‘ఈమె పీడాకారీకాదు, రాక్షసగణమూ కాదు. అంతా శుద్ధ అబద్ధమే అయినా, నిజం చెప్పటం యెట్లా?’ అనుకున్నాడు. ఈమె ఇంటికి

వెళ్ళిన తర్వాత తాను పూర్వం వున్నప్పటికీ యిక వుండబోయేదానికి తేడాలేకుండా వుండగల్గుతుందన్న విశ్వాసంకూడ లేకపోయింది దతనికి.

మరదలు రావటం సురమ చూచింది. మొదటి పొంగు తీవ్రతను తమాయించుకొని కుదుటబడింది. అందువల్ల మరదలిని చూడటానికి ఆమె వేగిరిపడలేదు. శాంతంగా గంభీరంగా ఆప్యాయంగా మాట్లాడింది. నోటిమాటలరూపంలోకాక అంతరంగంలోని శుభాకాంక్ష ఆమె కళావిహీనముఖంలో మళ్ళీ కాంతిని తెచ్చింది. “మరదలా, అక్కడ నీ ఆరోగ్యం బాగుండలేదా ?” అని అడిగింది.

కోడలు తలాడించి “అస్పదస్పదు జ్వరం వస్తూండేది” అని చెప్పింది.

సురమ ఆమెనొసలుమీది ఘర్మబిందువులను తుడిచి “ఇక్కడ మందుపుచ్చుకుంటే బాగవుతుందిలే” అంది.

కోడలికోసం క్రిందిగది శుభ్రం చేయబడుతోందని మధ్యాహ్నం సురమకు తెలిసింది. అవమానంచే ఆమెకళ్ళు అశ్రుపూరితా లెనాయి. ఎలాగోవాటి నాపుకుంటూ ఆమె యజ్ఞదత్తునదకు పోయి “అన్నయ్యా! మరదలు క్రిందిగదిలో పడుకుంటుందా ?” అనడిగింది.

యజ్ఞదత్తు పు సకంఘాదిదృష్టిని మరల్చకుం
డానే “ఆమె అలాగే చెప్పింది” అన్నాడు.

“ను వ్వేమీ చెప్పలేదా?”

“నే నేం చెపుతాను? ఎవరికి తోచినట్లు వాళ్ళు
చేసుకోవచ్చు.”

సురమ లజ్జ, ధిక్కారములచే తన్ను తాను
సంబాళించుకోలేకపోయింది. అతనిముందే ఏడ్చి,
అవతలికి వెళ్ళిపోయింది. పైన జరిగిన ఈ కీచులాట
క్రిందికి తెలియనే లేదు.

కోడలు క్రొత్తగా గృహకృత్యాల్లో పాల్గొన
సాగింది. క్రమంగా ఆమె సురమ బాధ్యతలన్నీ
తానే వహించింది. కేవలం పైకిమాత్రం వెళ్ళేది
కాదు. భర్తను కలుసుకొనేది కాదు. మెల్లమెల్లగా
సురమ పైకి వెళ్ళటం తగ్గించింది. కోడలు ప్రఫుల్ల
హృదయంతో పనులు నిర్వహిస్తోంది. సురమ
ప్రక్కనే కూర్చునేది. పనిచేయటంలో ఎంత సుఖ
మున్నదో, పని-పాటుల్లోపడి ఎంతటి దుఃఖానైనా
యెలా మర్చిపోవచ్చునో ఆమె గమనించుతూండేది.
ఇద్దరిలో ఏ ఒకరూ అధికంగా మాట్లాడేవారు
కాదు. అయినా పరస్పరానుభూతి క్రమంగా గాఢ
మవుతూనే వుంది.

కోడలికి అప్పుడప్పుడు జ్వరంవస్తుండేది. మూడు

నాలుగు రోజులు లంఘనాలుచేయడంతో తగ్గిపోతూండేది. ఆమెకు మందుతినాలనే లేదు; తినేదీ కాదు. అలాంటప్పుడు దాస - దాసీలే ఆమెచేసే పనులు నిర్వహించేవారు. ఆ పనులు సురమవల్ల కాగలిగేవి కావు. చెయ్యాలనుకున్నా అవి ఆమె శక్తికి మించినవి.

ఇప్పుడు స్వర్ణమూరి సురమాదేవి దేహంలో ఆ వర్ణమూలేదు, ఆ కాంతీలేదు. ఆ లావణ్యమంతా యీ రెండునెలల్లోనే ఎగిరిపోయినట్టయింది! మరదలు అపుడప్పుడు “ఒదినా, నువ్వు రోజురోజుకు అలా అయిపోతున్నా వేమిటి?” అని పరామర్శించేది.

“నేనా ? మరి, ఒదినా, ఆరోగ్యం కుదుటబడటానికి నే నెక్కడికైనా వెళ్ళితే నీ కేమీ కష్టం కలుగదుగదా?” అని సురమ అడిగింది ఒకసారి.

“తప్పకుండాను. ఎందుకు కలుగదు?”

“అయితే వెళ్ళనులే.”

“కాదు ఒదినా, నువ్విక్కడే మందు-మాకులు పుచ్చుకొని బాగుచేయించుకో.”

సురమ వాత్సల్యంతో ఆమె లలాటాన్ని ముద్దు పెట్టుకున్నది.

ఒక రోజున సురమ యజ్ఞదత్తుకి భోజనంవడ్డించుతోంది. యజ్ఞదత్తు ఆమె కళావిహీనముఖాన్ని

తదేకంగా చూస్తున్నాడు. సురమ తలెత్తి చూడగానే అతడు దీర్ఘ నిశ్వాసంతో “నేను చచ్చిపోతే బాగుండుననిపిస్తోంది” అన్నాడు.

“ఎందుకని?” అంటూండగానే సురమ కళ్ళు అశ్రుపూరితాలైనాయి.

“ఇంకెన్నా భీమిండిప్రాణాన్ని భరించాలో? నిభయంగా వుంది.”

తుపాకి గుండు తగిలిన అడవిమృగము నేల విడిచి పైకెగిరి యావచ్చు క్షిత్తో ఎలాపారిపో ప్రయత్నించుతుందో, కాని పైన ఆశ్రయంలేక చావ గొట్టబడిన ఆప్రాణి తుదకు తన చిర ఆశ్రయమైన భూమిపైన పడి ప్రాణం విడుచునట్లే, సురమ విలవిలలాడుతూ మొదట ఆకాశంవంక చూచి, తర్వాత నేలమీదపడి యేడ్వసాగింది. “యజ్ఞ అన్నయ్యా, తుమించు. నేను నీకు శత్రువుని. నన్నెక్కడికైనా పంపించెయ్యి. నువ్వు సుఖపడు” అన్నది.

ఎక్కడ ఏదాసీ వచ్చిచూస్తుందో నన్న భయంకొద్దీ యజ్ఞ దత్తు ఆమెనుచేయిపట్టుకొని చప్పునలేవ దీశాడు. ప్రేమతో ఆమెకన్నీరు తుడుస్తూ “ఛీ! చిన్నపిల్లలాగా ఇలా ఏడుస్తారా?” అన్నాడు.

కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని సురమ చప్పున గదిలోకి వెళ్ళి పోయి, లోపల గడియ వేసుకున్నది.

తరువాత ఒకనాడు సురమ మరదలిని దగరకు తీసుకొని “మరదలా, అన్నయ్య నీతో ఎప్పుడైనా యేమేనా అన్నాడా?” అని అడిగింది.

“ఏ మంటారు?” అన్న దామె సహజంగానే.

“అయితే మరి ను వ్యాయనదగరకు వెళ్లటం లేదే? నీకు వెళ్లా లనిపించటంలేదా?”

కోడలికి మొదట్లో సిగ్గువేసింది. తర్వాత తల వంచుకొని “వెళ్లాలనే వుంటుంది. కాని వెళ్ళేందుకు వీలేదుగా!”

“ఎందుకనీ?”

“నీకు జ్ఞాపకం లేదా?”

“లేదే!”

“అరె! నువ్వు మరచిపోయావు కా బో లు వదినా! నాది రాక్షసగణమూ, వారిది నరగణమూ కదూ ?

“ఎవ రన్నారు?”

“వారేమేన తగారితో చెప్పారు. అందువల్లేగా..”

సురమ ఒక్కసారిగా రోమాంచిత అయింది.

“ఇదిఅబద్ధం!” అంది.

“అబద్ధమా?”

కళ్ళు పెద్దవిచేసుకొని ఆమె సురమమొహం లోకి చూస్తూవుండిపోయింది. సురమదేహం మాటి

మాటికి గగుర్పొడుస్తోంది. “అబద్ధమే, శుద్ధాబద్ధం!” అన్నది.

“నాకు నమ్మకం కల్గటంలేదు వదినా! వారు అబద్ధం చెపుతారా!”

ఇంక సురమ ఓర్వ లేకపోయింది. తన బాహువులు చాచి ఆమెను గట్టిగా ఆలింగనంచేసుకొని వెక్కిరివెక్కిరి యేడ్వసాగింది. “వదినా, నేను మహాపాతకిని” అన్నది.

మరదలు కౌగిలినుంచి తప్పించుకొని “ఎందువల్ల వదినా!” అని అడిగింది.

“అబ్బ! ఇంక ఇప్పు డేమీ అడక్కు. నేను చెప్పలేను”

సురమ తుపానువీచికలా యజ్ఞదత్తుముందుకు వెళ్ళింది. “కోడలి నీవిధంగా మోసగించావా? అబ్బ! ఎంత మహా అబద్ధాలకోరువి నువ్వు!” అన్నది.

“ఏమిటి సురా?”

“నువ్వు మహాప్రవీణుడవు. ఛీ ఛీ, నీకు సిగ్గులేదా?” యజ్ఞదత్తు కేమీ బోధపడలేదు. తెల్లపోయి కటాక్షాలు వింటున్నాడు.

“ఏమనుకొని పెళ్లి చేసుకున్నావ్? ఏమనుకొని ఆమెను వదిలేశావు? నాకోసమా? నామొహం మామూ ఇలా మోసంచేస్తూ వచ్చావా?”

“సురమా పిచ్చిదానవయ్యావా యే?”

“నేనా పిచ్చిదాన్ని? నీకంటే ఎక్కువే జానముంది నాకు. అయితే న న్నెడికైనా పంపించెయ్యి” అంటూంటే సురమకళ్ళు ర క్తిమ దాల్చాయి. వణకుతూ ‘ఇంక ఒక్క రోజైనా యిక్కడ వుండను. ఛీ ఛీ!’ అన్నది.

“ఏమిటి ను న్నవేది!” అని యజ్ఞదత్తు బిగ్గరగా అరిచాడు.

ఒక్కనిమిషంలో యజ్ఞదత్తుకు బుట్టలో భగ్గుమన్న ట్టయింది. అకారణంగా తన ఆత్మ బయటపడి యుద్ధానికి తొడచరచుతూన్న ట్టనిపించింది. ఇంగితజ్ఞానశూన్యుడై బల్లమిది రూళ్ళకర్ర తీసి బిగ్గరగా అరుస్తూ “నేను అధముణ్ణి. ఒరి మోసగాణ్ణి. అబద్ధాలోరును. అందు కిదుగో ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటున్నాను.”

అని యజ్ఞదత్తు బలంకొద్దీ రూళ్ళకర్రతో తన నెత్తి మీద కొట్టుకున్నాడు. తలపగిలి నెత్తురు కారసాగింది. సురమ అస్ఫుటస్వరంతో “అమ్మయ్యో!” అని స్పృహ తప్పి క్రిందపడిపోయింది. యజ్ఞదత్తు ఆమెను చూచాడు. తనకూ మొహమంతా ర క్తమయమైంది. కళ్ళలోకూడ ర క్తంచేరి అంతా అస్పష్టంగా కన్పడుతోంది. ఉన్నతుని లాగా “ఇప్పు డెందుకు?” అన్నంతలో వెనుకనుంచి ఎవరో పట్టుకున్నారు. వెనుదిరిగి చూస్తే తన భార్యే. ఏడుస్తూ “నువ్వు వచ్చావా?” అన్నాడు.

భుజంమీద తల ఆన్చి మూర్ఛితు డయ్యాడు.

సురమ విసురుగా పెకిరావటం చూచి, కోడలు ఆశ్చర్యపడి, సందేహంతో మెదలకుండా వెనుకపాటున వచ్చి ద్వారంవద్ద తెలుపువెనుక నుంచున్నది. ఆమె అన్నీ విన్నది; అంతా చూచింది. వాస్తవమంతా ఆమెకు సూర్య కాంతివలె స్పష్టమైపోయింది. ఆమె హృదయస్పదనంకూడ తీవ్రమైంది. కళ్ళముందు పొగక్రమ్మిన ట్టయింది. అయినా ఆ విపత్సమయంలో ఆమె తనభర్తను పట్టుకొని ఒడిలోకి తీసుకొన్నది.

9

ఆరురోజులకు బాగా తెలివివచ్చాక “అన్నయ్య కెలావుంది?” అని అడిగింది సురమ.

“బాగానే వున్నారు” అని చెప్పింది దాసి.

“నేను చూచి వస్తా” నంటూ సురమ లేచింది కాని, అలాగే వాలిపోయింది.

“మీ రింకా బలహీనంగా వున్నారమ్మా. జ్వరం వస్తోంది కూడాను. లేవకండి. డాక్టరుగారు వద్దన్నారు” అని చెప్పింది దాసి.

సురమ తన్ను చూచేందుకు యజ్ఞఅన్నయ్య వస్తాడనీ మరదలు వస్తుందనీ అనుకున్నది. ఒకటి - రెండు-యిలా వారం గడిచిపోయింది. అయినా ఎవరూ రానూలేదు. అజాపజా తీసుకోనూలేదు.

ఇప్పుడు జ్వరం రావటంలేదుగాని, చాలాబలహీనంగా వుంది. ప్రయత్నించితే యిప్పుడు లేవగలదుగాని, స్వాభిమానావేశంవలలేనాలనిపించనేలేదు. లోలోన కుళ్ళికుళ్ళి ఏడ్వసాగింది. కళ్ళుతుడుచుకొని తమ 'ఛాయా ప్రకాశం' కథనుగూర్చి ఆలోచించేది.

దీపకాంతి, దట్టమైనక్రీనీడలతో వారు ఆట నారంభించారు. ఇప్పుడు దీపకాంతి ఆరిపోతున్నట్టుగా వుంది. నెత్తిమీది సూర్యుడు పడమటికి వాలిపోయాడు. నీడ అస్పష్టమైపెద్దదవుతూప్రేతంవలె అస్తిపంజరంమాత్రంగా అయిపోయింది. ఆ నీడ, అజ్ఞాత అంధకారంలో అదృశ్యమైపోవడానికా అన్నట్లు మెల్లమెల్లగా అటువేపు జరిగిపోతున్నది. ఏడ్చిఏడ్చి సురమ నిద్రపోయింది.

ఒంటిమీద వెచ్చగావున్న చెయ్యేసి ఎవరో "వదినా!" అని పిల్చినట్లుంది.

సురమ లేచి కూర్చున్నది. "ఇదేమిటి మరదలా!" అన్నది.

ఆమె క శ్చేరగా వున్నై! మొహంలో కాంతిలేదు; పెదవులు నల్లబడి వున్నాయి. సురమ "ఏ, మరదలా! నీవలా వున్నా వేమిటి?" అనడిగింది మళ్ళీ.

"నా కేమైంది? నన్ను నువ్వే యీ యింట్లోకి తీసుకొచ్చావు. అంచేత నీతో చెబుదా మని వచ్చాను. వదినా, నాకు సెలవివ్వు; నేను వెడతాను—"

• “ఏమిటమ్మా, ఎక్కడికి వెడతావు?”

కోడలు సురమచాదాలపై తలపెట్టి నేలమీద పడు కున్నది.”

ఆమె శరీరం కాలిపోతున్నట్లు సురమ తెలుసుకున్నది. “ఇ దేమిటి, నీకు తీవ్రంగా జ్వరం వచ్చిందే” అన్నం తలో దాసి ఒకతె అరచుకుంటూ పరుగున వచ్చి “అమ్మ గారు ! కోడలుగారు ఏరీ ? జ్వరంలో స్పృహతప్పి పరు గైత్తుకొచ్చారు. ఎనిమిది రోజులనుంచి తెలివితప్పి పడి వున్నారు. అమ్మా ! యిక్కడి కెలా వచ్చారో !” అన్నది.

• “ఎనిమిదిరోజులనుంచి జ్వరమా? డాక్టరుగారు వచ్చి చూస్తున్నారా?” సురమ అడిగింది.

“ఎవరూ చూడటంలే దమ్మగారూ! మొన్న ప్రొద్దున కూడ అమ్మాయిగారు గంటసేపు పంపుక్రింద తలపెట్టి కూచున్నారు. ఎంతవద్దన్నా విస్లేదు.”

సాయంత్రానికిముందు సురమ యజ్ఞదత్తుగదిలోకివెళ్ళి ఏడ్చింది: “అన్నయ్యా, ఇంక వదిన బ్రతకడం కష్టం” అని చెప్పింది.

“జీవించటం కష్టమా ! ఏం జరిగింది?”

“నాగదిలోకి వచ్చి చూడు అన్నయ్యా, ఇంక వదిన దక్కడం కష్టమే.”

ఇద్దరు ముగ్గురు డాక్టరుల వచ్చారు. 'ఆశతే'దని చెప్పే శారు.

రాత్రి తెల్లవారూ యజ్ఞదత్తు ఆమె తలాపినే కని పెట్టుకు కూర్చున్నాడు. ఎన్నోసార్లు మొహంలో మొహం పెట్టాడు. కాని, భార్య భర్తని గుర్తించనే లేదు.

డాక్టరు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత యజ్ఞదత్తు ఏడ్చి మొత్తుకున్నాడు: ఒక్కసారి కళ్ళువిప్పిచూడు, ఒక్క మాట-“క్షమించానని చెప్పు” అనడిగాడు.

సురమపాదాలచెంత మొహానికిగుడ్డకప్పుకొని “వదినా, ఎందు కిలా శిక్షించిపోయావమ్మా” అని విలపించింది.

సమాధాన మెవరిస్తారు? మానాభిమానాలను, అనాదర-తిరస్కారాలను తప్పించుకొని మెల్లమెల్లగా ఆమె ఈ లోకాన్నే త్యజించిపోయింది.

“అన్నయ్య ఎక్కడున్నాడు?” సురమ అడిగింది.

“నిన్న ఆయన షడమటి దిక్కుగా ఎక్కడికో వెళ్ళి పోయారు” అని దాసి చెప్పింది.

“ఎప్పుడొస్తాడు?”

“తెలియదు. బహుశా తొందర్లో రారేమొ!”

“నే నెక్కడుంటాను?”

“కావలసినంత డబ్బు తీసుకొని మీ కిషమెనచోట వుండమని చెప్పమని గుమాస్తాగారితో చెప్పి వెళ్ళారు.”

• సురమ ఆకాశంలోకి చూచింది - జగజ్జ్యోతి ఆరి పోయింది. సూర్యుడూ లేడు. చంద్రుడూ లేడు. ఒక్క చుక్కైనా కన్నడటం లేదు. చుట్టూప్రక్కల చూచింది. ఆ అస్పష్టభాయకూడ - ఎక్కడ మాయమైందో - కన్నడ లేదు. నలువైపులా గాఢాంధకారమే. ఆమె హృదయ స్పందనకూడ ఆగిపోతున్నట్లుంది. నయనజ్యోతికూడ మూసమై చలనం కోల్పోతున్నట్లుంది.

దాసి పిల్చింది - “అమ్మగారూ!” అని.

సురమ పెకిచూస్తూ కేకపెట్టింది - “యజ్ఞ అన్నయ్యా!” అని. అంతే, ఆ తర్వాత ఆమె మెల్లమెల్లగా వారిగి పడి పోయింది.

—...—

అనుపమ ప్రేమ

విరహము

పదకొండేళ్ళ వయస్సునుంచీ నవలలు తెగచదివి అనుపమ బుగ్రపాడుచేసుకున్నది. మానవహృదయంలో ఉండగల్గినంత ప్రేమ, మాధుర్యము, శోభ, సౌందర్యము— అన్నిటినీ ఏరి ఏరి ప్రోగుచేసి తన మస్తిష్కంగా కూడ బెట్టుకున్నట్లు మానవచరిత్ర, మానవస్వభావము తనకు కరతలామలకమని భావించుతోంది. ఇంక ప్రపంచంలో తాను నేర్చుకోవలసినది లేదనీ, అంతా తెలుసుకున్నాననీ, నేర్చుకున్నాననీ అనుకుంటున్నది. పాతివ్రత్యజ్యోతిని తాను చూచినట్లు, ప్రణయమహిమను తాను గ్రహించినంతగా ఈ లోకంలో ఇంకెవరికీ తెలియదనే ఆమె నిశ్చితాభిప్రాయం. తా నొక మాధురీలతననీ, తీగలువేస్తున్న ఈ అదనులో వెంటనే ఏశాఖనో అల్లుకోకుండావుంటే త్వరలో వికసించనున్న మొగ్గలు ఏవిధంగానూ సంపూర్ణంగా విచ్చలేననీ ఆమె తలచుతున్నది. కాబట్టి అన్నేషించి మనసుకు నచ్చిన వరుని ఎంచుకున్నది. మూడు నాలుగు రోజులలోనే అతనికి హృదయము, మనసు, జీవితము, యావనము—సమస్తము అర్పించివేసింది. మనసుల్లో ఇచ్చిపుచ్చుకోవటానికి అందరికీ సమాన హక్కు

వుంది. కాని జంటగా అంటుకొనేముందు సహకారి ఇష్టా
యిష్టముల అవసరంకూడ వుంటుంది. అక్కడే మాధవీలత
కొంచెం చిక్కులో పడింది. నూతన మేఘకాంతునికి తా
నతని మాధవీలతనేననీ, పుష్పాన్నుఖినై నిలబడివున్నాననీ,
తన కాశ్రయ మిన్వనిచో తాను మొగ్గులతోసహా నేల
కూలి ప్రాణత్యాగం చేస్తాననీ చెప్పడం ఎలా?

కాని సహకారుడు ఇదంతా తెలుసుకోలేకపోయాడు.
ఎరుగకుంటే మానె—అనుపమ ప్రేమ దినదినాభివృద్ధి
చెందుతూనే వుంది. అమృతంలో హలాహలము, సుఖం
లో దుఃఖం, ప్రణయంలో విచ్ఛిత్తి, చిరప్రసిద్ధములేగద.
రెండుమూడు రోజుల అనంతరం అనుపమ విరహవేదనతో
శిథిలావస్థలో పడి, మనసులో అనుకున్నది—“స్వామీ!
నువ్వు నన్ను చేపట్టినా లేకున్నా, నావరక చూచినా
చూడకపోయినా నేను శాశ్వతంగా నీ దాసీనే. ప్రాణం
పోయినా సమ్మతమేగాని, నీ నేనవిధంగాను వదలిపెట్టను.
ఈ జన్మలో కలియకపోయినా మరుజన్మలో తప్పకుండా
లభించుతావు. అప్పుడైనా చూస్తావు — ఈ పతివ్రతా
సాధ్వి చిరుబాహుల్లో ఎంతశక్తి వున్నదో!”

అనుపమ గొప్పయింటి పిల్ల. వారియింటి నానుకొని
ఉద్యానవనంకూడా ఉన్నది. అందులో సుందర సరోవరం
కూడాను. అందు చంద్రుడు దుదయించుతాడు; కమల
ములు వికసించుతాయి; కోయిలలు “కూకూ” అని

కూస్తాయి; తేనెటీగలు రొదచేస్తుంటాయి. అక్కడ విహరించుతూ ఆమె విరహం అనుభవిస్తోంది. జుట్టు విరబోసుకొని, భూషణాలంకారములు తీసివేసి, దేహానికి దుమ్ముకొట్టుకొని, ప్రేమసన్యాసినియై ఒకప్పుడు సరోవరజలంలో మొహంచూచుకొంటుంది. మరొకప్పుడు నయనాశ్రుజలంలో నక్షత్రలాన్ని తడుపుతూ గులాబిని ముద్దిడుకొంటుంది. వేరొకప్పుడు చెట్టుక్రింద చెంగు పరచి పడుకొని దీర్ఘనిద్రార్థులు పదలుతూంటుంది. భోజనం సయించదు. నిదించాలని వుండదు. అలంకారం, శృంగారం అంటే విరక్తి. ఉబుసుపోక సంభాషణలయం దయిష్టము—ఈ విధంగా అనుపమ రోజురోజుకు ఎండి పుల్లయిపోసాగింది. అది చూచి ఆమెతల్లికి దిగులు పటుకున్నది. ఒక్కగాను ఒక్కపిల్ల—ఏమైంది ఈ పిల్లకి? అడిగితే ఆమె చెప్పే సమాధానం ఎవరికీ తెలియదు. నోట్లోమాట నోట్లోనే లుప్తమైపోతుంది. అనుపమ తల్లి ఒకనాడు జగద్బంధు బాబుతో యిలా చెప్పింది—“వింటున్నారా, పిల్ల విషయమే పట్టించుకోరాదు? మీ కీ ఒక్కతెతప్ప ఇంకోపిల్ల లేదుగదా! అది చికిత్సలేక ఏమైపోతోందో చూడండి!”

“అమ్మాయికి ఏమైంది?” అన్నాడు జగద్బంధు బాబు.

“అదేమిటో తెలియదు. డాక్టరుగారు చూచి పిల్ల కేజబ్బా లేదన్నారు. మరి యిలా అయిపోతున్న దెందు వలనో?”

“అది నా కేం తెలుస్తుంది?” అన్నాడు జగద్బంధు బాబు కొంచెం కోపంగా.

“అయితే మన అమ్మాయి చచ్చిపోవాల్సిందేనా?”

“ఇది చాలా కష్టమైన సంగతే. జ్వరమూలేక, ఏ రోగమూలేక వూరకే యిట్టే చచ్చిపోతే నేను పట్టుకుని ఆపగలనా యే?”

అంతట అనుపమతల్లి దిగులుతో పెద్దకోడలివద్దకు వెళ్ళి “కోడలా, నా అనూ యిలా తిరుగుతున్న దెందువల్లనే?” అని అడిగింది.

“నే నే మెరుగుదును అత్తా?”

“మీరు మాట్లాడుకోరా?”

“లేదు.”

ఇందుమీదట గృహిణి ఏడ్చింది. “అయితే యేం జరుగుతుంది? ఇలాగే తిండి తిప్పలేకుండా, నిద్రలేకుండా పగలంతా తోటలో తిరుగుతూంటుందా? ఎన్నాళ్ళు బ్రతుకుతుంది యిలాగైతే? మీరు దాని కెలాగైతే నా నచ్చజెప్పి దారికి తీసుకురండమ్మా. లేకపోతే నే నే చెరువులోనో పడి చస్తాను” అన్నది.

పెద్దకోడలు కాసేపు ఆలోచించి “ఎక్కడోసంబంధం చూచి పెళ్ళిచేసెయ్యండి అత్తా. సంసారభారం నెత్తిమీద పడితే దారికొచ్చేస్తుంది” అని చెప్పింది.

“సరే, నే నీ సంగతి యివాళే వారితో చెపుతాను.”

అనుపమతండ్రి ఈ సంగతి విని నవ్వుతూ, “కలికాలం గదూ! చేసెయ్యి. పెళ్ళిచేస్తే బాగుపడుతుందేమో, అదీ చూడు” అన్నాడు.

మర్నాడే పెళ్ళిళ్ళ పేరయ్య నచ్చాడు. అనుపమ కల వారిబిడ్డ అయ్యె. రూపవతి కూడానా, మరి యోగ్యులైన వరుల కేం కొడువ? వారం తిరక్కుండానే పేరయ్య మంచిసంబంధం చూచి, జగద్బంధుబాబుతో చెప్పాడు. ఆయన ఈ సంగతి భార్యతో చెప్పాడు. గృహిణి పెద్ద కోడిలితో చెప్పింది. క్రమంగా అనుపమకీ తెలిసింది.

ఒకటి రెండురోజుల అనంతరం ఒకనాటి మధ్యాహ్నం అందరూ కూర్చుని అనుపమ పెళ్ళివిషయమే మాట్లాడు తున్నారు. ఇంతలో జుట్టు విరబోసుకొని ఒక చేతిలో గులాబిపువ్వు పుచ్చుకొని శీథిలనననయై అనుపమకూడ ప్రతిమలాగా అక్కడికి వచ్చింది. అనుపమతల్లి కూతురును చూచి చిరునవ్వునవ్వి “అమ్మాయ్, నాలాగే యోగినివై పోయావు!” అన్నది.

పెద్దకోడలు నవ్వుతూ అన్నది — “పెళ్ళయిపోతే యిదంతా గాలిలో యెగిరిపోతుంది. మరి, ఒక రిద్దరు పిల్లలు కలిగితే యిక అడగనే అక్కరేదు.”

అనుపమ చిత్రంలాగా నిలబడి అన్నీ వింటోంది. కొడలు మళ్ళీ “అత్తా, మరదలు పెళ్ళిలగ్నం యెప్పుడు నిశ్చయించారు?” అని అడిగింది.

“ఇంకా లగ్నం విశ్చయం కాలేదు.”

“వరుడు ఏం చదువుతున్నాడో?”

“బి. ఏ చదువుతున్నాడు”

“అయితే మంచి పెళ్ళికొడుకే దొరికాడూ!”

తర్వాత పెద్దకోడలు నవ్వి పరిహాసంగా “కాని చూడటానికి అందంగా లేకపోతేమాత్రం మామరదలికి నచ్చడంకోయ్!”

“ఏ, ఎందుకు నచ్చదు? అల్లుడు చూడటానికి చాలా బాగున్నాడు.”

అప్పుడు అనుపమ మెడ సంకరగాపెట్టి కొంచెం వంగి కాలిగొళ్ళతో నేలమీద గీస్తూ “నేను పెళ్ళిచేసుకోను” అంది మెల్లగా.

తల్లి కామాట సరిగావిన్పించక “ఏమిటే అమ్మాయ్! నువ్వన్నది?” అనడిగింది.

పెద్దకోడలు అనుపమమాట విన్నది. ఆమె బిగ్గరగా నవ్వింది. “మామరదలుగారు పెళ్ళిచేసుకోనని చెప్పతోంది.”

“పెళ్ళి చేసుకోదూ?”

“ఉహూ”

“చేసుకోదులే” అని అనుపమతల్లి ఝూతివిరుస్తూ లోలోన ముసిముసినవ్వు నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆవిడ వెళ్ళిపోయినతర్వాత పెద్దకోడలు “పెళ్ళిచేసు

కోవూ?'' అని మరదలిని అడిగింది.

అనుపమ అంతకుముందులాగే గంభీరంగా “ఏమైనా సరే చేసుకోను” అని చెప్పింది.

“ఎందువల్ల?”

“ఎవరో ఒకరిమెడకి అంటగట్టడమే వివాహంకాదు. మనసులు కలియకుండా పెళ్ళిచేసుకోవడం తప్పు.”

పెద్దకోడలు ఆశ్చర్యాన్వితయై అనుపమ మొహం వంక చూస్తూ అన్నది— “మెడకి అంటగట్టడమని దేన్ని అంటారండీ? తల్లిదండ్రులు ఎవరికో ఒకరికి అప్పగించకపోతే ఆడపిల్లలు స్వయంగానే వెతికి తెచ్చుకుని పెళ్ళి చేసుకుంటారా యే?”

“తప్పుకుండాను.”

“అయితే నీవృద్దేశ్యంలో నా పెళ్ళి తప్పనేగా? పెళ్ళికి ముందు మీ అన్నయ్య పేరే నేను విన్నదే.”

“అందరూనీలాంటివారేనా?”

పెద్దకోడలికి మళ్ళీ నవ్వాల్సింది. “ఇంతకీ నీ మనసుకు నచ్చిన అబ్బాయి ఎవరైనా దొరికాడా యే?”

అనుపమ తన వదినె అన్న యీ వ్యంగ్యోక్తితో మరింత గాంభీర్యత పహించి “వదినా! ఎగతాళిచేస్తావెందుకు? ఇది పరిహాసానికి తగిన సమయమేనా?” అన్నది.

“ఏ, ఏం జరిగింది?”

- ఏం జరిగిందో వినండి—అనుపమను తనపతిని తన యెదుటనే నిద్రింపబడుతున్నట్లు నిపించింది—తక్కువ కతల్ ఖాను కోటాగో వధవీతం ముందు విమలా వీరేంద్ర సింహుల దృశ్య మామెకళ్ళముందు కొచ్చింది. “వారు చెసినట్లు నేను చేయలేనా? పతివ్రత ప్రపంచంలో ఎవరికి మాత్రం భయపడుతుంది?” అని ఆలోచించుకుంటున్న అనుపమకళ్ళలో చూస్తూచూస్తుండగానే ఏదో అస్వాభావిక తేజస్సు తళుక్కుమన్నది. చూస్తుండగానే ఆమె చెంగుతో నడుంబిగించుకొన్నది. ఇదిచూచి పెద్దకోడలు నాలుగుఅడుగులు వెనక్కి తగ్గింది. క్షణంలో అనుపమ సమీపంలోని మంచంకోడుచు కౌగలించుకొని పైకి చూస్తూ బిగ్గరగా అరుస్తూ అంటున్నది— “ప్రభో, స్వామీ, ప్రాణనాథా; లోకంముందు నేడు నేను నిన్నే నా ప్రాణనాథునిగా స్వీకరించుతున్నాను. ప్రభో, నువ్వు నావాడివి, నేను నీనానను. ఇది మంచంకోడు కాదు. ప్రభూ, ఇది నీపాదపద్మయుగళము. నేను ధర్మమే సాక్షిగా నిన్ను పతిగా వరించుతున్నాను. నీపాదాలు స్పృశించి చెప్తున్నాను— ఈ ప్రపంచంలో నీవుతప్ప ఇంకెవ్వరూ నన్ను స్పృశించలేడు. ప్రాణముండగా మనల నిద్రిస్తే వేరుచేయగల శక్తి ఎవరి కున్నది? అమ్మా, అమ్మా, జగజ్జననీ!—”

పెద్దకోడలు బయటికి పరుగెత్తుకొని వెదుతూ కేకలు

పెట్టింది— “ఏమండోయ్, చూడండి, మరదలు
 కేమైందో చూడండి, రండి” గృహిణి పరుగెత్తుకొచ్చింది.
 కోడలి ఛీత్కారం బయటికికూడా విసపడింది. “ఏమైంది,
 ఏమైంది?” అంటూ జగద్బంధుబాబు, వారి పెద్దకొడుకు
 చంద్రబాబు గబగబ నచ్చారు. తండ్రీ-తల్లీ, కొడుకు—
 కోడలూ, చాస-చాసీజనంతో గది నిండిపోయింది. అను
 పమ స్పృహతప్పి మంచంకోడునద్ద పడిపోయివున్నది.
 తల్లి ఏడ్పు సాగించింది— నా అనూకి ఏమొచ్చిపడింది!
 డాక్టరుకు పిలిపించండి. నీళ్ళు తెండి, నీళ్ళు. విసరండి!—
 ఈ గోల విని చుట్టుప్రక్కలవాళ్ళు చాలమంది పోగ
 య్యారు.

చాలాసేపైనతర్వాత అనుపమ కళ్ళు విప్పి మెల్లగా
 “నే నెక్కడున్నాను?” అన్నది. తల్లి కూతురు మొహం
 లో మొహంపెట్టి ప్రేమతో “ఏ, అమ్మాయ్, నువ్వు
 నా ఒడిలోనే వున్నావుగా” అంది. అనుపమ ఒక దీర్ఘ
 నిట్టూర్పు వదిలి నెమ్మదిగా అన్నది— “నేను వారితో
 కలిసి ఏదో స్వప్నలోకంలో విహరించుతున్నా నను
 కొన్నాను” ఆమె చెక్కిళ్ళమీదుగా అశ్రుబిందువులు
 టపటప రాలుతున్నవి. వాటిని తుడిచివేస్తూ ఆమె జనని
 కాయరస్వరంతో “కన్నీళ్ళు పెడుతున్నా వెందుకు తల్లీ?
 ఎవరిసంగతి నువ్వు చెప్పేది?” అని అడిగింది.

అనుపమ దీర్ఘశ్వాస వదిలి మానందాల్పించింది. పెద్ద

కోడలు చంద్రబాబుని ఒకప్రక్కకు పిల్చి “అందరినీ వెళ్ళిపోమ్మని చెప్పండి. ఇంక భయమేమీ లేదు. మరదలు బాగానే వుంది” అని చెప్పింది. అంతా వెళ్ళిపోయారు. ఆ రాత్రి పెద్దకోడలు అనుపమవద్దకు వచ్చి కూర్చున్నది. “నీ కెవరితో పెళ్ళయితే సుఖపడతావమ్మా” అని అడిగింది.

అనుపమ కళ్ళు మూసుకొని “నాకు సుఖ-దుఃఖాలనేవి లేవు. ఆయనే నా భర్త—”

“అది నాకు తెలిసిందిలే. కాని ఆయన ఎవ రేమిటి?”

“సురేశ్! సురేశ్—”

“సురేశా? రాఖాల్ మజందారిగారి అబ్బాయి?”

“ఆ, ఆయనే.”

అనుపమతల్లి కీ సంగతి ఆ రాత్రే తెలిసింది. మరునాడే ఆమె వారియింటికి వెళ్ళింది. మాటలసందర్భంలో సురేశునితల్లితో యిలా అన్నది— “మీ అబ్బాయికి మా అమ్మాయిని చేసుకోండమ్మా”

సురేశ్ తల్లి “నుంచిదేగా!” అని నవ్వింది.

“నుంచిదేనంటే కాదు, నువ్వీ సంబంధం ఒప్పుకోవాల్సిందే.”

“ఒకసారి సురేశ్ ని కనుక్కోనీ. వాడు ఇంటివద్దే వున్నాడేలే. వాడు ఒప్పుకుంటే వాళ్ళ నాన్నగారు కాదనలేరులే”

సురేశ్ ఇప్పుడు ఇంటివద్దే బి. ఏ. పరీక్షకు చదువు తున్నాడు. ప్రతి నిమిషము అతని కొకసంవత్సరంలా గున్నది. తల్లి పెళ్ళి సంగతి చెప్పే విన్పించుకోనేలేదు. తల్లి “అబ్బాయ్, నువ్వు పెళ్ళి చేసుకోవాలిరా” అన్నది మళ్ళీ.

సురేశ్ మొహమెత్తి “ఆ, అది సరేలే; కాని యిప్పుడేం తొందరపచ్చింది? చదువుకు నేటప్పుడు యిలాంటివి బాగుండవు” అన్నాడు.

తల్లి కొంచెం చిన్నపుచ్చుకుని అన్నది— “యిప్పుడే కాదులేరా అబ్బాయ్. సరీక్ష అయిపోయిన తర్వాతే జరుగుతుందిలే.”

“ఎక్కడ?”

“మన వూళ్ళోనే, జగద్బాధుబాబు కూతురు.”

“ఏమిటీ! చందూ చెల్లెలా? అతను ‘లల్లీ, - బొల్లీ’ అని పిలుస్తాడే, ఆమేనా?”

“లల్లీ కాదురా. అనుపమరా.”

సురేశ్ నవ్వుతూ “ఆ, అనుపమ! ఛీ, ఛీ! చూడ్డానికి వికారంగా వుంటుంది.”

“వికార మేమిటిరా, చూపుల కెంత చక్కగా వుంటుందీ!”

“చూపులకు బాగున్నాసరే, ఇంటిప్రక్కనే అత్తవారిల్లా! నా కిష్టంలేదు.”

“అయితేమాత్రం ఇందులో చెడేముందీ?”

“చెడుసంగతి అలావుంచు. నువ్వు వెళ్ళూ. నే నిష్క్రమించువుకోవాలి. చాలా చదవాల్సింది వుంది. ఇక వెళ్ళు.”

సురేశ్ తల్లి తిరిగినచ్చి “సురేశ్ వున్నవాళ్ళో సంబంధంచేసుకోవటానికి సుతరామూ ఒప్పుకోవటం లేదని చెప్పింది.

“ఏం?”

“నా కేమీ తెలియదమ్మా”

అనుపమ తల్లి మజుందారుభార్యచేతులు పుచ్చుకొని “అలాకాదు ఒదినా! నువ్వీపెళ్ళి ఏలాగైనా చేసి తీరాలి” అని బ్రతిమాలింది.

“పిల్లవాడు యిష్టపడనిదే నే నేంచేయగలను? చెప్పి?”

“చేయించకపోతే నే నూరుకోను వదినా!”

“అయితే చూద్దాంలే. రేపు మళ్ళీ చెప్పిచూస్తాను. ఒప్పుకుంటే సరి.”

అనుపమతల్లి యింటికివచ్చి జగద్బంధుబాబుతో “మజుందారుగారి సురేశ్ తో నా అనూపెళ్ళి చేసితీరాలండీ, ఏలాగైనా సరే, యీ సంబంధం ఖాయపర్చండి.”

“ఇదేమిటి? రాయ్ గ్రామ సంబంధం దాదాపునిశ్చయమైనట్లుగా. ఆ సంబంధాన్ని యెందుకు వదలుకోవాలి?”

“కారణం వుంది లెండి”

“ఏమిటి?”

“మ రేంలేదు; సురేశుని వంటి రూపవంతుడు గుణ వంతుడు దొరకడం కష్టం. అదీగాక నా కున్నది వక్కగాని వక్కపిల్ల. మరి దూరాన ఎలా యిస్తాను చెప్పండి, సురేశ్ తో అయితే పూళ్ళోనేగా, కళ్ళముంగు వుంటుంది”

“సరే, ప్రయత్నించుతాను.”

“ప్రయత్న మేమిటి? చేసితిరాలి”

భార్యధోరణి చూచి జగద్బంధుబాబుకి నవ్వా చ్చింది. “తప్పకుండా చేస్తాలే” అన్నాడు.

సాయంత్రం జగద్బంధుబాబు మజందారుగారియింటి నుంచి వచ్చి “పెళ్ళి జరగదు” అని చెప్పాడు భార్యతో.

“ఏ, ఏం జరిగింది?”

“ఏం చెయ్యను చెప్పు? వారు ఒప్పుకోనిదే నేను బలవంతంగా పిల్లను వారియింట్లో పారవేసిరాలేనుగదా!”

“ఏ, ఎందుకని ఒప్పుకోలేదు?”

“వున్న పూళ్ళో సంబంధం వారి కిష్టంలేదు”

“నా ప్రారబ్ధం!” అని అనూతల్లి చేళ్ళో నొసలుమీద కొట్టుకున్నది.

మర్నాడు మళ్ళీ ఆమె సురేశ్ తల్లివద్దకు వెళ్ళి “నువ్వె లాగైనా జరిపిస్తే కాని వీలేదు వదినా!” అన్నది.

“నా కిష్టమేగాని, అబ్బాయి ఒప్పుకోనిదే యేం చె య్యను వదినా?”

“నేను చాటుగా సురేశ్ కి మరో అయిదువేల

రూపాయలు యిస్తాను వదినా”

ధనాశకు మించిన కాంక్ష లేదు. సురేశ్ తల్లి ఈ సంగతి భర్తచెవిని వేసింది. ఆయన కొడుకును పిల్చి “సురేశ్ ను వీ్యసంబంధానికి ఒప్పుకోవాల్సిందేరా” అని చెప్పాడు.

“ఎందువల్ల?”

“మీ అమ్మ కావాలంటున్నది. నేనూ యిష్టపడ్డాను. పైగా యింకో కారణంకూడా వుంది.”

సురేశ్ క్రిందికి చూస్తూ “ఇంకా చదువుకోనేరోజులు నాన్నగారూ! పరీక్షకి దెబ్బతగులుంది” అన్నాడు.

“అది నాకూ తెలుసురా అబ్బాయ్. నీపరీక్ష పాడు చేసుకోమంటానా? పరీక్ష అయిన తర్వాతే పెళ్ళవుతుంది”

“అయితే మీ యిష్టం”

అనుపమ తల్లి ఆసందానికి మేరలేదు. ఆమె ఈసంగతి భర్తతోను, నౌకర్లు, దాసీలు- అందరితోను చెప్పేసింది. పెద్దకోడలు అనుపమని పిల్చి “నిన్నావా మరదలా, నీ వరుడు వల్లొ చిక్కాడులే” అన్నది.

అనుపమ సిగ్గుతో ముసిముసినవ్వు నవ్వుతూ “నాకు ముందే తెలుసు” అంది.

“ఎలా తెలుసు? ఉత్తరా లేమైనా రాసుకున్నారా?”

“ప్రేమ అంతర్యామి. మా వుత్తరాలు మనసుల్లోనే జరుగుతుంటాయి.”

“మరదలా, నువ్వు ధన్యవమ్మా!”

అనుసమ వెళ్ళిన తర్వాత పెద్దకోడలు మెల్లగా అనుకున్నది—ఈవయసులో చిన్ననోట పెద్దమాటలు వింటే ఓళ్ళుమండుకొస్తుంది. ముగ్గురుపిల్లలతల్లినీ—నా కీబిడ ప్రేమ నేర్పుతుందా!

ప్రేమ పరిణామం.

దుర్లభవసువు తగినంత సంపద్యాగ్యాలు వదలి పురోకగతుడయ్యాడు. ఆయన ఏకైకపుత్రుడు—ఇరవై యేళ్ళ లలితమోహనుడు. తండ్రి శ్రాద్ధకర్మలు పూరించేసే వకరోజున స్కూలుకు వెళ్ళి “మాస్టరుగారూ, నాపేరు కొటివెయ్యం”డని చెప్పేశాడు.

“ఏ, సంగతేమిటి?”

“వ్యర్థంగా చదివి యేం లాభం? దేనికోసం చదువు తారో అది నాకు చాలావుంది. మా నాన్నగారు చదువు కొని, నాకు చాలినంత సంపాదించి యిచ్చిపోయారు.”

మాస్టరుగారు కళ్ళు మిణకరించి నవ్వుతూ “అయితే నీ కింక చింత ఏముంది? సరదాగా తిని తిరుగూ!” అన్నాడు.

ఇక్కడే లలితమోహన్ చదువుకి స్వస్తి జరిగింది.

లలితమోహన్ కి మంచిచెడలు తెలియని వయసులో చేతినిండా డబ్బు! కాబట్టి బడివదలిపెట్టగానే తగిలినంత మంది స్నేహితులు సమకూడారు. తర్వాత క్రమంగా

• సిగరెట్లు, భంగు, గంజాయి, మధుపానం, డ్యాన్సులు మొదలైనవి ఒకటొకటిగా అతని కొలువుకూటంకోభను నృద్ధిచేయసాగాయి. తండ్రి కూడబెట్టినధనం సేళ్ళలాగా అలలులేస్తూ మహాజోరుగా సాగరంవేపు ఉరకలు వేయ సాగింది. తల్లి ఏడ్చి మొత్తుకొని ఎన్నోనిధాల చెప్పి చూచింది కాని, అతను విననేలేదు.

ఒకరోజున అతడు తిరుగుతున్న ఎగ్రటికళ్ళతో తల్లి నద్దకు వచ్చి “అమ్మా, నా కిప్పుడే ఒకయాభైరూపాయ లివ్వు” అని అడిగాడు. ఆమె తననద్ద ఒక్క దమ్మిడి కూడ లేదని చెప్పివేసింది. లలితమోహన్ మాటాడ గుండాపోయి ఒకగొడ్డలి తెచ్చాడు. తల్లిపెట్టె పగుల గొట్టి యాభైరూపాయలూ తీసుకొని చక్కాపోయాడు. తల్లి అంతా చూస్తూన్నదేకాని, ఏమీ అనలేకపోయింది.

మరునాడే ఆమె ఇనప్పెట్టెతాళంచేవి కొడుకుచేతి కిచ్చి “అబ్బాయి, ఇదిగో ఇనప్పెట్టెతాళంచేవి. నీ తండ్రి గారి ధనం నీ యిష్టంవచ్చినట్టు ఖర్చుపెట్టుకో. ఇంక నే నేమీ మాటాడనులే. కాని, నేను వెళ్ళిపోయినతర్వాత అయినా నీకళ్లు తెరిపించమని దేవుణ్ణి ప్రార్థించుతున్నాను” అని చెప్పింది.

కొడుకు విస్మితుడై “ఎక్కడికి వెళతావు?” అని అడిగాడు.

“ఏమో, ఆత్మహత్య చేసుకుంటే ఎక్కడికి వెళ్ళాల్సి

వస్తువో తెలియదుగాని, సదతిలేదనిమాత్రం తెలుసు. అయినా ఏం చేస్తాను చెప్పు? నారాత అలావుంది!”

“ఆత్మహత్య చేసుకుంటావా?”

“మరి గత్యంతర మేముంది? నిన్ను కడుపున కని అన్ని సుఖాలు పొందాను. ఇప్పు డింక కోజూ నీతో చెప్పు దెబ్బలు తినేకంటే యమకోకంగా అగ్నిగుండంమాత్రం ఏం తీసిపోతుందిలే.”

లలితమోహనునికి తల్లిస్వభావం తెలుసు. తన తల్లి వుత్తుత బెదిరింపు బెదిరించేదికాదనీ అతనికి బాగా తెలుసు. అతడు ఏడుస్తూ తలికాళ్లమీదపడి “అమ్మా, ఈసారికి నన్ను తుమించు. ఇంకొన్నదూ ఇటువంటి పని చెయ్యను. నువ్వు వెళ్ళొద్దు, వుండు” అన్నాడు.

“అ దెక్కడ జరుగుతుందిలే. నీ స్నేహితులంతా యెక్కడికి పోతారు?” అని తీవ్రంగా అన్నది.

“నా కెవరూ వద్దు. డబ్బూ - గిబ్బూ, స్నేహితులు మిత్రులూ—ఏమూవద్దు. నువ్వు వుంటే చాలు.”

“నీ మాట నమ్మక మేమిటి?”

“ఏ, అమ్మా, నేను ఎంత చెడ్డసంతానైనా, నే నెప్పుడై నా నమ్మకంలేనిపని చేశానా? నువ్విక్కడేవుండు. నువ్విచ్చినదానితో సంతోషంగా గడుపుతాను. అంత కంటే ఎక్కువ ఒక్క దమ్మిక్కికూడ అడుగనుగా.”

“సంతోషంగా నీకు ఒక్క-కానీ యివ్వటానికూడా

యిష్టంలేదు. ఏడాది - ఏడాదిలో నువ్వు ఖర్చుపెట్టినంత
సొమ్ము నీ జీవితమంతటా నాకూడా సంపాదించలేవు.
తెలిసిందా?”

“అయితే నువ్వసలేమీ యివ్వనే వద్దు.”

తల్లి జాలిపడింది “వద్దులే. నీ వంతకష్టపడించలేవు.
నాకూ అలాంటికోరిక లేదు. నెలకి వందరూపాయలు సరి
పోవు?” అన్నది.

“ఓ, హాయిగా.”

“అయితే యిదే ఖాయం.”

ఒకటి రెండురోజుల్లో అతని మిత్రబృందం జూకుకో
సాగారు. లలితమోహనుడు ఒకరిద్దరిని యిళ్ళకుపోయి
పిలిచాడు. ‘ఇవాళ పని వుందని ఒకడు, “రేపు వస్తావా?”
అని ఇంకొకడు సమాధానాలు చెప్పారు. ఇప్పుడేతడు
ఒంటరిగానే వుండిపోయాడు. ఒక్కడే మధ్యం త్రాగు
తున్నాడు, ఒంటరిగా తిరుగుతున్నాడు. ఇంక త్రాగ
కూడ దనుకున్నాడు గాని, కాలం ఎలా గడుస్తుంది?
కాబట్టి అది వదలలేదు. అతడు తరచుగా తిరుగుతుండే
బాట జగద్బంధుబాబు ఉద్యానవనం ప్రక్కగానే
పోతుంది. ఆ బాటలో జనసంచారం తక్కువ కాబట్టి
త్రాగి తిరగటానికి అతని కదే నీలుగావుంది. త్రాగుబోతు
కావటంవల్ల వూళ్ళో అతనికి చెడుపేరు పడింది. అంచేత
ఎవరియింటికి వెళ్ళడానికి యిష్టంలేక ఒక్కడే గ్రుమ్మరు

తూండేవాడు.

ఇప్పు డతని క్రొకస గుచరికూడ లభించింది—ఆమె అనుపమే. ఆ బాటనే అతడు వస్తూపోతూ తోటలోకి చూస్తూండేవాడు. అందులో అనుపమకూడ సంచరించు తూంటుంది. అనుపమను చిన్నప్పటినుంచీ చూస్తూనే వున్నాడుగాని, ఇప్పుడు వాని కామెలో ఏదో నూతనత్వం కనపడుతోంది. జగద్బంధుబాబు తోటగోడ ఒక చోట పడిపోయింది. అక్కడే ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చుని చూస్తూండేవాడు. అనుపమ తోటలో అటూ యిటూ తిరుగుతూండేది. ఒకప్పు డే చెట్టుక్రిందనో కూర్చుని పూలమాల గ్రుచ్చేది. మరొకప్పుడు పువ్వులు ఏరేది. వేరొకప్పుడు పాదాలు రెండూ సగోవరజలంలో ముంచి బాలికాసహజరీతిని క్రీడించుతూండేది. ఇదంతా చూస్తుంటే అతని కానందంగా వుండేది. చెదరిన శిరోజులతో, గాలికి వదలిన దేహాలత, అస్తవ్యస్తంగా వేసుకున్న వసనాలు, ఆభరణాలు—అన్నిటికీ మించిన ఆమె ముఖము త్రాగిమ తిలిన అతనికళ్ళకు వికసించినపద్మంలా కనపడేది. ప్రపంచంలో అనుపమను దర్శించుతూవుండటమే ఆతనికి అత్యంత యిష్టకార్యంగా తోచేది. రాత్రి యింటికి చేరి పడుకొనేవాడు. నిద్రపట్టేవరకు అతనికి అనుపమముఖబింబమే కనపడుతూండేది. స్వప్నంగాకూడ అనుపమ నిష్కళంక సుందరముఖారవిందమే ద్యోతమాన

మవుతుండేది. ఇలాగే చాలరోజులు గడచిపోయాయి. ఆ పడిపోయిన గోడదగ్గర ప్రతిసాయంత్రం కూర్చోవటం ఆతని నిత్యకృత్యమైంది. పిల్లవాడు కాదుగా. కాబట్టి కొద్ది రోజుల్లోనే తాను అనుపమను వాస్తవంగా అమితంగా ప్రేమించుతున్నానని గ్రహించుకున్నాడు. కాని— యిలాంటి ప్రేమతో ఏం లాభం? తాను త్రాగుబోతు అనీ, మూర్ఖుడనీ, అందరిచే అసహ్యించుకోబడినవాడననీ అతనికి తెలుసు. కాన అనుపమ కే విధంగాను తగననీ, ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమెను పొందడం అసంభవమనీ అనుకున్నాడు. మరి ఈరీతిని వృధాగా మనసు పాడుచేసుకొని ఏం ప్రయోజనం? ఇక రేపట్నుంచీ అక్కడికి పోరాదనుకునేవాడు. కాని పోకుండా వుండలేకపోయేవాడు. సూర్యాస్తమయం కాగానే త్రాగి ఆ కూలిపోయిన గోడమీదికి చేరి పీఠంవేసేవాడు. కాని యిందులో ఒక రహస్యం వుంది. అది ప్రేమించినవారికే అర్థమవుతుంది. బహుశా ఆమెకూడ యిలాగే ప్రేమించుతున్నదేమో! ఎందుకు ప్రేమించకూడదు? అయితే ఇది ఋజువుచేయడానికి వీలుకానిది!

ఒకరోజున లలితమోహనుడు గోడమీద కూర్చోగానే చంద్రబాబు దృష్టి ఆతనిపై పడింది. చంద్రబాబు తోటమాలిని పిల్చి...ని పట్టుకో

మని చెప్పాడు. ఎవర్ని పట్టుకోవాలో మొదట వాడికి బోధపడలా. తర్వాత లలితమోహన్ బాబుని పట్టుకోవా లని ఆయనవుద్దేశ్యాన్ని గ్రహించగానే తోటమాలి సలాంచేసి రెండడుగులు వెనక్కి తగ్గి నుంచున్నాడు. చంద్రబాబు మళ్ళీ బిగ్గరగా అరచి చెప్పాడు—“...ని పట్టుకొని నేషనుకు తీసు కళ్ళు.” వా డాపని తనవల్లకాదని తటపటాయించాడు. ఈ లోగా లలితమోహనుడు గోడ దిగి మెల్లగా వెళ్ళిపోయాడు. అతడు వెళ్ళిపోయినతర్వాత “ఎందుకు పట్టుకోలే”దని చంద్రబాబు తోటమాలిని గద్దించాడు. వా డేమీ మాట్లాడలేదు. నౌకరుకు లలిత మోహనుని సంగతి బాగా తెలుసు. వాడు అన్నాడు.— “ఈ భోజపురిలో లలితబాబుని పట్టుకొనే దెవరండీ! ఇలాంటి నౌకర్లను గలుగుర్ని ఒక్కదెబ్బతో పడుకో బెడతాడు. తోటమాలికూడ ఆమాట కాదనలేదు. “బాబూ, నౌకరీ చేయడానికి వచ్చాగాని ప్రాణం యివ్వటాని కాదు” అన్నాడు.

చంద్రబాబు అంతటితోనే వసుల్లాడా? లలిత మోహను డంటే . ఆయనకి మొదట్నుంచీ కోపం వుంది. ఇప్పుడు అవకాశం చూచి సాక్ష్యం వగైరా కూర్చుకొని తమతోటలో అనధికారప్రవేశంచేశాడని కేసుపెట్టాడు. తల్లి - దండ్రులిద్దరూ వద్దని ఎంతచెప్పినా విన్నేను. ఇంక అనమానపీడితయైన అనుపమ ఆ పాపాత్మునికి శిక్ష

వేయించనిదే తనమనస్సునకు శాంతిలేదని గట్టిపట్టుపట్టింది.

ఇన్నెక్టరు ఇంటికి వచ్చి అనుపమ వాఙ్మూలం తీసుకున్నాడు. అనుపమ అంతా సరీగ్గానే చెప్పింది. తుదకు వ్యవహారం ముదిరి, లలితమోహనునితల్లి యెంత డబ్బు ఖర్చుపెట్టినా కొడుకుని తప్పించలేకపోయింది. లలితమోహన్ కి మూడేండ్ల కఠినశిక్ష విధించబడింది.

బి. ఏ. పరీక్షా ఫలితాలు ప్రకటింపబడినై. సురేశ చంద్ర మజుందారు ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసయ్యాడు. డిప్లొ గొప్పగా చెప్పుకున్నారు. అనుపమతల్లి దానికి హద్దే లేకపోయింది. ఆమె ఆ సంతోషంతో సురేశ్ తల్లివద్దకు వెళ్లి “ఎవరిసంగతివారు చెప్పుకోగూడదుకాని, మా అమ్మాయి అదృష్టం చూచావా వదినా!” అన్నది.

“అది చూస్తూనే వున్నాగా” అని సురేశుతల్లి సవ్యతూ అన్నది.

“పెళ్ళి అయిపోనీ, నీకొడుకు రాజా కాకపోతే చూడు. అనూ పుట్టినప్పుడే ఒకజ్యోతిషుడు వచ్చి ‘ఈ పిల్ల రాణి అవుతుంది. ఎవరూ పొందనంతగా సుఖపడు తుంది’ అని చెప్పాడు”

“ఎవరూ చెప్పింది?”

“ఒక సన్యాసి.”

“సరేకాని, ముందు నీ అల్లుడికి ఒకయిల్లు యిప్పించు.”

“ఓ, అలాగే. చంద్రాన్ని నాకడుపునపుట్టినవాడిలాగే చూస్తున్నా. నా అనూకి వాళ్ళనాన్నగారి ఆస్తిలో సగం ముట్టజెప్పాలనుంది. నేను బ్రతికివుంటే ఎలాగూ ముట్టితీరుతుంది.”

“అలాగే జరగాలి, ఇద్దరూ రాజా-రాణీలయిసుఖంగా వుంటూంటే చూచి మనం వెళ్ళిపోతాం.”

రెండురోజుల తర్వాత రాఖాల్ మజందారు కొడుకును చేరబిల్చి “నీ పెళ్ళి ఈ వైశాఖమాసంలో నిశ్చయమైందిరా అబ్బాయ్” అని చెప్పాడు.

“ఇప్పుడే నాకు పెళ్ళవటం ఏమాత్రం యిష్టంలేదు నాన్నగారూ.”

“ఎందువల్ల ?”

“నాకు గిల్ క్రిష్ట్-స్కాలర్ షిప్పు వచ్చింది. దానితో నేను విదేశానికి వెళ్ళి చదువుకోవచ్చు.”

“నువ్వు విదేశం వెళ్తావా ?”

“కోరిక వుంది.”

“చదివి చదివి నీ బుర్ర పాడైపోయింది. ఆ మాట మళ్ళీ అన్నావంటేనా !”

“ఖర్చు లేకుండానే ఇలాంటి అవకాశం లభించు తూంటే దోష మేమున్నది ?”

ఈ మాటతో రాఖాల్ బాబు మండిపడ్డాడు. “నువ్వు నా స్త్రీకుడవురా. పైగా దోష మేమున్నదంటావా ? ఇత

రులఖర్చుతో విషం బాగించితే తినాల్సిందేనా?'' అన్నాడు.

“దానికీ దీనికీ చాలా తేడా వున్నది.”

“ఎక్కడుంది తేడా? జాతిభ్రష్టుడై మేచ్చుడవటం ఒకటికాక మరేమిటి?”

సురేశు యింకేమీ నాదించకుండా నిశ్శబ్దంగా వెళ్ళిపోయాడు. అతడు వెళ్ళిన తర్వాత రాఖాల్ బాబు సవ్యకొని తనలో తా ననుకున్నాడు— నాలుగు ఇంగ్లీషు ముక్కలు చదివేటప్పటికే మాతో వాదించటానికి తయారయ్యావా? ఎలాంటిమాట అన్నావురా! ఇతరుల ఖర్చుతో విషం దొరికితే తినవచ్చా? కుర్రకుంక! మళ్ళీ నోరెత్తలేకపోయాడు! హు, నా యుక్తికి తిరుగున్నదా?

పెళ్ళి ఖాయమైన తర్వాత పెద్దకోడలు అనుపమతో “ఊళ్ళో నీ వరుని పేరు మోగిపోతూంది” అన్నది.

అనుపమ మందహాసంచేసి “అర్ధాంగి సాధ్యమణి నితే అట్టినారికి ప్రపంచంగా సుఖద్వారాలు యావత్తూ తెరిచే వుంటాయి” అంది.

“కాని ఇంకా పెళ్ళి కానేలేదుగా లలీ?”

“మా వివాహం యెప్పుడో అయిపోయింది. ప్రపంచాని కది తెలియకపోవచ్చు; కాని చాలాకాలం క్రితమే మా హృదయాలు రెండూ ఏకమైనాయి.”

పెద్దకోడలికి నవ్వాల్సింది. పెదవులు బిగించి, కొంచెం మాగి అన్నది - “ఈమాట యింకెక్కడై నా అనేవు!

సగం కాలం గడిచిపోయినదాన్ని. అయినా యిలాంటి మాట నోటితో అనడం మాట అటుంచి, వినటానికే సిగ్గేస్తోంది. నువ్వేమొ ధియేటరులో అభినయించుతూన్నట్టే అన్నిమాటలూ చెప్పేస్తున్నావు. ఇలా అయితే లోకం నిన్ను పిచ్చిదాన వంటుంది.”

“నేను ప్రేమాన్నాదినినే!”

వి వా హ ం.

నేడు వై శాఖశుద్ధ పంచమి. అనుపమ వివాహోత్సవ సందర్భంలో గ్రామమంతటా మహాకోలాహలంగా వున్నది. జగద్బంధుబాబు గృహంలో జనం పట్టుకుండా వున్నారు. ఒకవైపున భోజన - సత్కారాల హడావుడి, మరొకవంక మేళ - తాళముల గడబిడ. ప్రొద్దుక్రంకుతున్న కొద్దీ కోలాహలం మిక్కుటనుమాతోంది. రాత్రికే వివాహం జరుగుతుందిగాన, పెండ్లికొడుకు వస్తూంటాడు - అందరూ ఆనందోత్సాహాలతో హడావుడిగా వున్నారు. కాని పెళ్ళికొడుకు ఎక్కడున్నాడు? రాఖాల్ బాబుగారి యింటిపద్ద సాయంత్రానికి పూర్వంనుంచి గండ్రగోళంగా వుంది. ‘సురేశ్ ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?’ ‘ఇటువెదకండి’ ‘అటు చూచిరం’డన్న కేకలు వినపడుతున్నై. ఎక్కడ వెతికినా సురేశుని జాడలేదు. దుర్వార్త వ్యాపించటానికంతోనేపు పట్టకు. విద్యుత్ ప్రవాహంలా యివార్త జగద్బంధుబాబుయింటికి చేరింది. ఇంటిల్లిపాది జనం

నెత్తిమీద చేతులు పెట్టుకొని చతికిలబడ్డాడు. ఏమిటి యిలా జరిగింది !

సరిగా ఎనిమిది గంటలకు లగ్నం. కాని తొమ్మిది కొట్టినా పెళ్ళికొడుకు పత్తా లేదు. జగద్భంధుబాబు నెత్తి బాదుకుంటూ అటూ ఇటూ పరుగులు తీస్తున్నాడు. అనుపమతల్లి ఏడుస్తూ భర్తను సమీపించి “ఏమండీ, యిప్పు డేం జరగాలి?” అని అడిగింది. అప్పుడు జగద్భంధు బాబు సగం మతిపోయివున్నాడేమో — “నా పిండా కూడు జరుగుతుంది, ఇంకేం జరుగుతుంది? ఈ దౌర్భాగ్యురాలి మూలంగా వృద్ధాశ్రయంలో నా కీర్తి, గౌరవాలు మట్టిపాలయ్యినై. జాతీ పోయింది. ఇంక జాతిలోనుంచి బహిష్కరింపబడి బ్రతకాలి. అంతా మట్టిపాలు చేసుకోవడానికే కాబోలు ముసలితనంలో నిన్ను పెళ్ళాడింది ! నీ మూలంగానే ఇవాళ యింత అవమానంపా లవుతున్నాను. శాస్త్రాల్లో రాసేవుందిగా ‘స్త్రీబుద్ధిః ప్రలయం కరి’ అని. నీ మాటలువినే నాకాళ్ళు నేను నరుక్కున్నాను. పో పో. నీ పిల్లను తీసుకొని నాయెదుటనుంచి వెళ్ళిపో” అని బిగ్గరగా కేకలు వేశాడు.

పాపం ! అనుపమతల్లి దుఃఖం వర్ణింప నలవికాకుండా వుంది. ఇక్కడి స్థితి యిలావుంటే అక్కడింకో కష్టమొచ్చింది. అనుపమకి మాటిమాటికి మూర్ఛ వస్తోంది.

రాత్రి గడచిపోతోంది. పది, పదకొండు, పన్నెండు —

ఇలా రెండుగంటలు కొట్టింది. కాని ఎక్కడా సురేశ్ జాడలేదు.

సురేశ్ కనపడనీ, కన్పించకపోనీ అనుపమ పెళ్ళిచేసి తీరాల్సిందే. అవునుమరి, ఈ రాత్రి అనుపమ వివాహం జరక్కపోతే జగద్బంధుబాబుకు జాతిబహిష్కారంతప్పదు.

రాత్రి మూడుగంటలుకూడ అయింది. గ్రామసంచాయతీపెద్దలు—జగద్బంధుబాబు శ్రేయోభిలాషులు—అంతాకలిసి యాభైయేండ్ల ఉబ్బసగోగి రామదులాల్ దత్తుకు వేషంవేసి తీసుకొచ్చి కూర్చోబెట్టారు.

అనుపమ తనజీవితాన్ని నాశనం చేసేసేందుకు చేయబడుతున్న ఈ ప్రయతాన్ని గూర్చి వినగానే తల్లిపాదాల మీదపడి “అమ్మా, నన్ను రక్షించు. నాగొంతు ఈ విధంగా కొయ్యవద్దు. ఈపెళ్ళి జరిగితే నేను నిజంగానే ఆత్మహత్య చేసుకుంటాను” అని ఏడ్చింది.

“నే నేంచేయగలను తల్లీ!” అన్నది తల్లి ఏడుస్తూ.

పైకి ఏమన్నప్పటికీ కుమార్తెదుఃఖం చూచి ఆమె హృదయం దహించుకుపోతోంది. ఏడుస్తూనే మళ్ళీ భర్త వద్దకు వెళ్లి “తర్వాత ఏం జరుగుతుందో ఆలోచించి చూడండి. ఈ పెళ్ళి జరిగితే నాబిడ్డ విషంతిని చచ్చిపోతుంది” అని మొరపెట్టుకున్నది. జగద్బంధుబాబు మాటాడకుండా లేచి అనుపమవద్దకు పోయి ‘లే. తెల్లవార వస్తోంది’ అన్నాడు.

“ఎక్కడికి నాన్నా?”

• “ఇప్పుడే కన్యాదానం చేసేయ్యాలి.”

• “నాన్నా నన్ను చంపివేయ్యి, నేను విషం తిని చస్తాను.”

• “తినా లనివుంటే రేపు తిందువుగాని, ఇవాళ నీపెళ్ళి చేసివేసి నాజాతిని నిలుపుకుంటాను. తర్వాత నీకు తోచినట్లు చేసుకో - విషమే తింటావో, చెరువులోనే పడతావో, ఏంచేసినా నే నడ్డుపెట్టనులే.”

ఎంత ఘోరం! అనుపమగుండె నిజంగానే గుభేల్ మన్నది. “నాన్నా, నన్ను రక్షించవూ?” అని ఎంతో ఏడ్చి మొత్తుకున్నది. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. దృఢప్రతిజ్ఞబద్ధుడైన జగద్బంధుబాబు ఆ రాత్రే రామ దులాల్ దత్తు కిచ్చి అనుపమపెళ్ళి చేశాడు.

చాలా రోజులుగాపత్ని విహీనుడైన వృద్ధ రామదు లాల్ యింట్లో నాఅన్న వారెవరూలేరు. రేండు పాత పెంకుటిళ్ళు, కొద్దిగా జరీబుమాత్రమే ఆయనకున్న యావదాస్తీని. జీవితం గడవటంకూడ చాల కష్టంగా వుంది. పెళ్ళిచేసుకుని మరునాడే అనుపమను తనయింటికి తీసుకెళ్లాడు. కూడా చాలా సామగ్రితో దాన - దాసీలు కూడ వచ్చారు. ఏ కష్టమూలేకుండా ఆరేడురోజులు హాయిగా గడిచాయి. మామగారు ఘరానామనిషి అయ్యె. ఇప్పు డాయన కే చింత లేదు. ఈపెళ్ళితోఆయన

అదృష్టరేఖ బయటపడింది. కాని అనుపమవిషయం వేరుగావుంది. మరిరెండు రోజులువుండి అనుపమ పుట్టింది. టికి తిరిగివచ్చినతర్వాత ఆమెమోము చూచి దాస-
దాసీలుకూడా చాటుగా కన్నీళ్ళు తుడుచుకున్నారు.

ఇంటికి వెళ్ళి ప్రాణత్యాగంచెయ్యాలని అనుపమ భర్తగృహంలోనే నిశ్చయించుకున్నది. ఇప్పు డామె నిజం గానే చచ్చిపోవా లనుకుంటోంది. చాలా పొద్దుపోయి యింట్లోవారందరూ నిద్రించినతర్వాత మెల్లగా లేచి అనుపమ దొడ్డిద్వారంగుండా వెళ్ళి తోటలోకి వెళ్ళింది. చెరువురేవులోకి పోయి మెట్లమీద కూర్చున్నది. ఇవాళ ఆమె మనణించవలసి వుంది—నోటిమాటకాదు, నిజం గానే. మరొకప్పుడుకూడ తా నిక్కడికి చచ్చిపోదామని వచ్చినసంగతి అనుపమ కిప్పుడు జ్ఞాపకమొచ్చింది. కాని తా నా నాడు ప్రాణత్యాగం చేయలేకపోయింది. ఎంచేత? అప్పు డొకవ్యక్తి వచ్చి తన్ను పట్టుకున్నాడు. ఇవాళ అత డెక్కడున్నాడు? జైల్లో శిక్ష అనుభవించు తున్నాడు. అపరాధం? తన్ను ప్రేమించుతున్నానని చెప్పటంకోసమే అతను వచ్చాడు. మరి అతన్ని జైలుకు ఎవరు పంపారు? చంద్రబాబు. ఎందువల్ల? చంద్రబాబుకి అతడంటే పడదు—అతడు త్రాగుబోతు, తోటలో అనధికారప్రవేశం చేశాడు. కాని తాను తప్పించలేక పోయిందా? తప్పించగలదు కాని, తా నాపని చేయలేదు.

పైగా అతన్ని జైలుకి పంపించడానికే తోడ్పడింది. ఇప్పుడు మే కాలోచనకల్పింది—లలితమోహన్ నిజంగా నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడా? ప్రేమించుతూవుండవచ్చు. లేకపోనూ వచ్చు. కాని అతన్ని శిక్షింపజేసినందువల్ల నాకు ఒరిగిందేమున్నది? ఏ కోరిక తీరింది? జైలులో అతడు రాళ్ళు కొడుతూండవచ్చు, లేక గానుక లాగుతూండవచ్చు, కాకయింకే కఠినపరిశ్రమఅయినా చేస్తూండవచ్చు. ఇందు వల్ల చంద్రబాబు కేమైనా లాభించితే లాభించినదేమో కాని, నా కేం ప్రయోజనం కల్గింది? అతను శిక్షింపబడక పోతే మాత్రం యిప్పుడు తను అభ్యున్నతికోసం ఆనందంగా ఓడలో విదేశానికి ప్రయాణం చేస్తున్నవారిని నేడు పొందగలిగేదాన్నా?

అనుపమ చాలసేపటివరకు ఏడుస్తూ కూర్చున్నది. తర్వాత నీటిలోకి దిగింది. మోకాళ్ళలోతుకు, రొమ్ము వరకు, మెడలోతుకు—తుదకు పుక్కిలింతలయ్యేవరకు వెళ్ళింది. అరనిమిషం మునిగినది; కడుపులోనికి నీళ్ళు వెళ్ళాయి. పైకి తేలింది, మళ్ళీ మునిగింది. ఆమెకు ఈత వచ్చు. చెరువులో అన్నివేపులా వెళ్ళిచూచిందిగాని, ఎక్కడా అందనిగోతు కనబడలేదు. ఆమె ఎన్నిసార్లు మునిగింది; కడుపులోకి చాలా నీళ్ళు వెళ్ళాయి; కాని లేనకుండా మునిగిపోయేంతనీరు లేకపోయింది. చచ్చి పోదామన్న సంకల్పంతోనే మునుగుతోంది. కాని, ఊపి

రాడక గాలిపీల్చడానికి పెకిరావాల్సివస్తోంది. ఎన్నిసార్లో
చేస్తూ చెరువంతటా, ఈదుతూ తెల్లవారేముందు అలసి
పోయిన దేహాన్ని రేవుమెట్లమీదికి చేర్చింది. ఏస్థితిలో
ఏకారణంవల్లనై నాగానీ ఈ విధంగా కొంచెం కొంచెంగా
చావటం సులభం కాదనిపించింది. అదినరకు ఆమె నిరహ
వేదనచే విరక్తి:చెంది ఎన్నిపర్యాయములో చావాలనుకు
న్నది. అప్పుడు జీవించడం, మరణించడం నాయికా నాయ
కుల ఇచ్చాధీనమే ననుకొనేది. కాని ఇచాళ తెల్లవారూ,
ప్రాణంతో యుద్ధంచేసినా దూరంచేయలేక పోయింది.
తన పదకొండేళ్ళప్పటి విరహన్యధలోకూడ శాశ్వతంగా
ప్రాణాన్ని విసర్జించటం సంభవం కాదని యిప్పుడు
బోధపడింది.

తెల్లవారకముందే యింటికి చేరేప్పటికి చలిచే ఆమె
దేహం వణకిపోతోంది. “ఇంతవేకుననే స్నానంచేసి
వచ్చావా అమ్మాయ్?” అని తల్లి అడగగా అనుపమ
“అవు”నని తలూపింది.

ఇక దత్తుమహాశయుడు ఒకవిధంగా అత్రవారియింట్లో
శాశ్వతంగానే పీఠంవేశాడు. మొదట్లో కొంతవరకు
అతడికి అల్లుడి మర్యాదలు బాగానే జరిగాయి. కాని
క్రమంగా అవి దిచనారపోసాగినై. ఇంట్లో ఇప్పు డెవరూ
ఆనున్నిగౌరవించటంలేదు. చంద్రబాబు స్రతివిషయం
లోను పరిహాసించుతూ, ఎత్తిపోడుస్తూ అన్నివిధాల

అవమానించుతున్నాడు. అందుకు కారణంకూడ లేకపోలేదు. చంద్రబాబుది అసలే ఈర్ష్యాస్వభావం. పెగాజగద్బంధుబాబు అల్లుడు చేతకానివాడని కొంతఆస్తి ముట్టజెపుతానన్నాడు. అనుపమ ఎప్పుడూ దగ్గరకేరాడు. అత్తగారుకూడ అజతీసుకోవడంలేదు. అయినా రామ్మదులాల్ కి రోజులు హాయిగానే గడచిపోతున్నాయి. స్వాగత సత్కారాలు, బంధుమర్యాదలు ఆయనకు లక్ష్యమేలేదు. దొరికినదానితోనే తృప్తిపడుతున్నాడు. వృద్ధాప్యంలో రెండుపూటలా మంచి భోజనం దొరుకుతోంటే అదే చాలనుకున్నాడు. కాని, ఈ సుఖమనుభవించేరోజు లింకెన్నో లేపు ఆయనకి. అసలే కృంగి—కృశించిన దేహం. అందులోను తన చిరసహవాసి కాసరోగం ఈసారి వదలకుండా పట్టుకున్నది. అది ప్రతి సంవత్సరం శీతకాలం ఆయన్ను స్వర్గారోహణం చేయించేందుకు గుంజుతూనేవుంది. ఈ యేడు చలికాలంలో ఆ పెనుగులాట మరీ యెక్కువైంది. రామ్మదులాల్ నననరంలోను క్షయరోగం జీర్ణించివున్నదని జగద్బంధుబాబు గ్రహించాడు. పల్లెటూళ్ళో సరియైన చికిత్సకు అవకాశంలేక ఆయన్ను కలకత్తా పంపించాడు. అక్కడ కొన్నాళ్ళసాటు చికిత్స బాగానే జరిగింది. తర్వాత సాఫ్టీమణి అనుపమాదేవి అవృష్టకొద్దీ రెండో సంవత్సరం పూర్తికాకముందే సదానందుడు రామ్మదులాల్

ఇహలోకాన్ని విడిచిపెట్టిపోయాడు.

వై ధ వ్యం .

అయినా అనుపమ ఏడ్వకపోలేదు. భర్త మరణించితే హిందూ స్త్రీ ఏడ్వాలి, కాబట్టి ఏడ్చింది. తర్వాత తన యిష్టంతోనే నగలన్నీ తీసివేసి తెల్లపంచె కట్టుకున్నది. తల్లి ఏడుస్తూ “అనూ, నీయీరూపం చూడలేనే. పోనీ చేతికి మురుగులైనా వుంచుకోవే” అంది.

“అలా వీలేదు. విధవకు నగ లేమిటి?”

“కాని ను” వ్యంకా చిన్నపిల్ల వేనే!”

“అయితే యే? హిందూ స్త్రీ విధవ అయితే పిల్లా, ముసలిదా అన్న తేడా యేముంటుంది?”

తల్లి ఇంకేముంటుంది? వలవల ఏడ్చింది. అంతే. అనుపమ విధవ అవడంతో జనానికి క్రొత్తగా దుఃఖమేమీ కలుగలేదు. ఒకటి రెండేండ్లలో ఆమె విధవ అవుతుందని అందరికీ తెలిసినదేగా. ‘శవాని కిచ్చి పెళ్ళిచేస్తే సధవగా వుంటుందా యేమిటి?’ అన్నారు ఎవరో. అనుపమ తండ్రికి ఈ సంగతి తెలుసు; తల్లికీ తెలుసు. కాబట్టే ఎవరికీ అంతగాదుఃఖం కలుగలేదు. అయినదేదో పెళ్ళినాటి రాత్రే అయిపోయింది. అనుపమ పతిని ప్రేమించనూ లేదు. అతనినంక చూడనూ లేదు. కాని కఠిన వైధవ్యవ్రతాన్ని మాత్రం ఆచరించసాగింది. రాత్రి పచ్చిమంచినీళ్ళయినా ముట్టదు. పగలు గుప్పెడుబియ్యం

తానే స్వయంగా పొంగించుకుంటుంది. ఏకాదశినాడు నిర్జల ఉపవాసంచేస్తుంది. ఇవాళ పౌర్ణమి. రేపు అమావాస్య. ఎల్లుండి శివరాత్రి - ఈవిధంగా నెలలో పది హేనురోజులు ఆమె నిరాహారంగానే వుంటోంది. ఎవరేనా ఏమైనా చెప్పితే “నా యిహలోకసుఖం నాశనం అవనే అయింది. మరి పరలోకానికే నా ఏమైనా చేసుకో నీండి” అంటుంది. కాని ఇదంతా ఆమె ఎలా సహించ గల్గుతుంది? ఉపవాసాలతోను, వ్రతాలతోను ఆమె యెండి సగమైపోయింది. తల్లి ఈ స్థితి అంతా చూచి ఇంక కూతురు జీవించదనీ, చచ్చిపోతుందనీ అనుకున్నది. చచ్చిపోనడం విచిత్ర మేమీకాదని తండ్రి అనుకున్నాడు. అందువల్లే ఒకరోజున ఆయన భార్యను పిల్చి “అనూకి మళ్ళీ పెళ్ళిచెయ్యి” అని చెప్పాడు. భార్య ఆశ్చర్యాన్వితయై “అ దెలాగు? ధర్మంపోదూ?” అన్నది.

“నేను బాగా ఆలోచించాను. రెండుసార్లు పెళ్ళిచేస్తే ధర్మ మేమీ పోదు. పెళ్ళికి ధర్మానికి సంబంధంలేదు. అంతేగాక ఈవిధంగా మనబిడ్డని చంపుకుంటేనే పాపం.”

“అయితే చెయ్యండి.”

కాని ప్రస్తావన విని అనుపమ మెడ ఆడించి “అలా వీలే”దని గట్టిగా చెప్పేసింది.

తండ్రి స్వయంగాకూడా కుమార్తెను పిల్చి “అలా చెయ్యొచ్చు అమ్మాయ్” అని చెప్పాడు.

“అందువల్ల నా యిహలోకంతో పరలోకంకూడ నాశనమౌతుంది.”

“ఇప్పుడు చెడిపోయిందీలేదు, ఇంక చెడేదీలేదు. గుణ వంతుడైన భర్త లభించితే నువ్వు రెండు లోకాల్లానూ తరించగలవు.”

“ఏ, ఒంటరిగా తరించలేనూ?!”

“కాదమ్మాయ్, ఒక్కతెవే తరించలేవు. ముఖ్యంగా హిందూస్త్రీ అంతే. ధర్మసంగతి అలావుంచి ఎంత చిన్నపనికైనా స్త్రీ పురుషునిపై ఆధారపడాలి. మరిఅటు వంటి ఆధారం భర్తకాకపోతే యింకెవరు చెప్పు! పైగా ఏ అపరాధానికి నీ కింత శిక్ష?!”

అనుపమ నేలచరాపు చూస్తూ “నా పూర్వజన్మ ఫలితం!” అంది.

పక్కా హిందువైన జగద్బంధుబాబు చెవులకూకూడ ఈమాట శూలంలా తగిలింది. కొంచెంసేపాగి ఆయన అన్నాడు—“అలాగే అయితే, నీకు ఒక సంరక్షకుడు వుండాలి. నాతర్వాత ని న్నెవరు చూస్తారు?!”

“అన్నయ్య వున్నాడుగా.”

“అలా జరుగకుండుగాక! కాని వాడు చూడకపోతేనో? వాడు నీ తల్లికడుపున పుట్టినవాడు. కాదు. పైగా నే నెరిగినంతవరకు వాడిబుద్ధి మంచిది కాదు.”

అప్పుడు అనుపమ ‘అయితే విషామింగుతాను’ అను

కున్నది మనసులో. తండ్రి ఇంకా చెబుతున్నాడు -
 “ఇంకోసంగతికూడ వున్నది అనూ. తండ్రినై యుండి
 కూడ ఆమాట చెప్పకతప్పదు. మనిషి మనసు ఎల్లకాలం
 ఒకేరీతిగా వుంటుందనటానికి వీలేదు. ముఖ్యంగా యావ
 నంలో కోరికలను అదుపులో పెట్టుకోవడం ఋషులకు,
 మునులకే కష్టం.”

కొంచెమాంగి అనుపమ “జాతి పోతుందిగదా ?”
 అన్నది.

“లేదు అమ్మాయ్; జాతిపోదు. నాకు రోజులు దగ్గర
 పడుతున్నై. ఇప్పుడు కళ్ళు తెరిచాను.”

అనుపమ తలాడించింది. తన మతిలో అనుకున్నది—
 ‘అప్పుడు జాతిపోయేది ! ఇప్పుడు పోదా ? కళ్ళు,
 చెవులూ మూసుకొని మీరు నన్ను బలియిచ్చేప్పుడు
 యీ సంగతులన్నీ యెందు కారణించినలేదు ? ఇప్పుడు
 నేనూ బాగానే బదులు తీర్చుకుంటాను.’

అనుపమ ఏవిధంగానూ అంగీకరించకపోగా “సరేలే
 అమ్మా ! నీ కేది మంచిదనితోస్తే అలాగేచెయ్యి. నీ
 అభీష్టానికి విరుద్ధంగా నేను నీకు పెళ్ళిచెయ్యనులే.నీతిండి,
 బట్టలకు యెన్నడూ ఏవిధమైన కష్టముకలుగకుండా నేను
 తప్పకుండా యేర్పాటు చేసిపోతాను. నీతి ధర్మాల్లో
 మనసుంచి నీ కలా సుఖముకలుగుతుందో అలాగేచెయ్యి”
 అన్నాడు తండ్రి.

చ ం ద్ర బా బు కు టు ం బ ం.

జెలునుంచి విడుదల అయి లలితమోహనుడు ఇంటికి రాలేదు. “సిగ్గుచే రాలేదు” అని వకరంటే, “ఈ వూళ్ళోకి వచ్చి మొహమెలా చూపించుతాడు!” అన్నా రింకొకరు.

లలిత మోహనుడు రెండేళ్ళపాటు ఎన్నోచోట్ల తిరిగి తిరిగి అకస్మాత్తుగా ఒకనాడు ఇంటికి వచ్చాడు. తల్లిఆనందాతి రేకంలో అతని నోసలు ముద్దిమకొని ఆశ్చర్యపడింది. “ఇంక పెళ్ళిచేసుకొని గృహస్థువు కారా నాయనా! రాసిపెట్టివున్న దేదో జరిగిపోయింది. ఇప్పుడు దాన్నిగురించి ఏమీ ఆలోచించనద్దు” అని చెప్పింది. అతడుకూడ యేదో వకటి చెయ్యాలనే నిశ్చయించుకున్నాడు.

అయిదేండ్ల అనంతరంవచ్చిన లలితమోహన్ కి వూళ్ళో చాలా మార్పులు కనిపించాయి. ముఖ్యంగా జగద్బంధు బాబు యింట్లో మరిని. అనుపమ తల్లి-దండ్రుల్లో ఒకరూ జీవించలేరు. చంద్రబాబే యిప్పుడు గృహయజమాని, అనుపమ తండ్రిగారిచ్చిపోయినధనంతో ఏతీరస్థానంలోనో వుండిపోదామనుకున్నది. ఆ ధనంతోనే ధర్మ - పుణ్య కార్యాలు, వ్రతాలుచేస్తూ శేషజీవితం సులువుగా వెళ్ళ బుచ్చాలనుకున్నదికూడాను. కాని తండ్రి పెద్దకర్మవగైరా అయిపోయినతర్వాత వీలునామా చూచి అనుపమ హృదయానికి పెద్దగాయం తగిలింది. తనతండ్రి తనకు అయిదుసందలరూపాలుమాత్రమే యిచ్చిపోయినట్లుంది

అందులో ! ఆయన పెద్దమనిషి. ఇలాంటి చిన్న మొత్తాలు ఆయనకి లెక్కలేదు. మరి యీ డబ్బుతో ఎవరికై నా జీవితం గడుస్తుందా ? గ్రామస్థుల్లో గుసగుసలు సాగినై. ఈ నీలునామా జగద్బంధుబాబుది కానేకా దనుకున్నారు. ఇదేదో భార్యరీపత్ర మనుకున్నారు. కాని ఏం లాభం ? గత్యంతరంలేక అనుపమ చంద్రబాబు ఇంట్లోనే వుండిపోయింది.

తండ్రి బ్రతికివుండగా సవతితల్లి గుణం తెలియదని లోకోక్తి. అట్లే మారుటన్న మనసుకూడ తండ్రి జీవించి వుండగా గ్రహించటం కష్టమే. ఇన్నాళ్ళకు చంద్రబాబు మెలాంటివాడో అనుపమ గ్రహించింది. ఎన్నిరకాల అధము లుంటారో వారందరికంటే నికృష్టుడుగా కన్పించాడు చంద్రబాబు. హృదయంలో కించి తయినా జాలి, దయ లేవు; కళ్ళలో రవంత సిగ్గులేదు. నిరాశ్రయ స్థితిలో వున్న అనుపమపట్ల అతడు ప్రవర్తించుతూన్న రీతిని నోటితో చెప్పశక్యంకాదు. ప్రతి చిన్నవిషయంలోను కూర్చుంటే, లేస్తేకూడ తిరస్కారంతో, కళంక మాపాదింపబడి అవమానింపబడుతోంది. కొన్నాళ్ళుగా ఆమెను రెండుకళ్ళా చూడలేకున్నారు. ఇప్పుడసలే ఆమె అంటే పడకుండావుంది. పెద్దకోడలు పూర్వం అనుపమనుప్రేమగానే చూచేదికాని, ఇప్పుడు మహాఅసహ్యించుకుంటోంది. అనుపమ పెద్దమనిషి కూతురుగా వున్నప్పుడు - ఆమె తల్లి -

దండ్రులు వుండగా ఆమె సైగచేసినంతనే నలురెదుగురు మనుషులు పరుగెత్తుకొని వచ్చేరోజుల్లో ఆమెకూడ అనుపమను ప్రేమించుతూండేది. కాని ఇప్పుడో, ఇప్పుడామె విధవ. దుఃఖతురాలు. నా అన్నవా రెవరూ లే రామెకి. డబ్బు అంతకంటే లేదు. ఇతరులరొట్ట తినకుండా ఆమెకు జరుగదు. మరి ఇప్పుడామె నెవరుప్రేమిస్తారు? ఎవ రామె యందు శ్రద్ధ వహిస్తారు? పెద్దకోడలికి ముగ్గురు నలుగురు పిల్లలు. వా రందరిభారం ఇప్పుడు అనుపమదే. వారిని స్నానంచేయించడం, దుస్తులు తొడగటం, అన్నం తినిపించడం, పక్కాగా పడుకోబెట్టుకొని నిద్ర పుచ్చడం వగైరా పనులన్నీ అనుపమే చేస్తున్నది. అయినా ఏచిన్న లోపంజరిగినా వెంటనే పెద్దకోడలు మండిపడి నాలుగూ అనేది. ఇంతేకాక అనుపమ నిత్యము చంద్రబాబుకోసం రెండుమూడు మంచికూరలు వండవలసివచ్చేది. వంట మనిషి బాగా చెయ్యకపోతే చంద్రబాబు ఆనాడు వుపవాసమే. అంచేత ఏకాదశి అయినా, ద్వాదశి అయినా ఉపవాసమున్నా ఈమాత్రం ఆమె చేయకతప్పదు. విధవ అయినప్పట్నుంచీ అనుపమ తెల్లవారుజామునలేచి నిత్య కృత్యాలు నిర్వహించుకొని, స్నానంచేసి చాలాసేపటి వరకు పూజచేస్తుండడం నియమం చేసుకున్నది. కాని ఆమె కిప్పు డంతఅవకాశంకూడ ఇచ్చడంలేదు. కొంచెం ఆలస్యమైతేనే పెద్దకోడలు “తొందరగా ముగించుకు

రావమ్మా, పిల్లలు ఏడుస్తున్నారు. ఇంకా వాళ్ళకి తినటాని కేమీ పెట్టనే లేదు" అనేది. అనుపమ ఎలాగో పూర్తిచేసుకొని లేచేదేకాని, పల్లెతుమాట అనగలేది కాదు. ఏకాదశి వ్రపవాసంచేసికూడ ఆమె రాత్రిపూట వంట చేయవలసివచ్చేది. పొయ్యిసెగను దాహంతో నాలుక పిడచకట్టేసి; ఆ వేడికి కుమిలిపోయేది. డేహం స్వాధీనం తప్పతూండేది. అయినా నోటితో ఒక్క మాట అనేదికాదు. పరిస్థితిమారుటతో ఓర్చుకూడ అధిక మవుతుంది. అది ఈశ్వరుడే నేర్పుతాడు. లేకపోతే అనుపమ ఏనాడో చనిపోయివుండేది.

ఈ కుటుంబంలో ఆమెకంటే దాస-దాసీలే మెరుగు. వారి నెపరై నా ఏమేనా అంటే వాళ్ళు జవాబైనా ఇవ్వ గల్గుతారు. 'మా జీతం ఇవతల పారెయ్యండి. మాదారిని మేం పోతా'మనైనా అనగలరు. కాని అనుపమ అంత మాత్రంకూడా అనలేదుగదా ఈమె జీతంలేనిదాసి. ఆమెనుకొట్టినా, నరికినా, ఏంచేసినా ఇక్కడ పడివుండా ల్సిందే. కాక మరెక్కడికి వెల్తుంది? ఒకటి విధవ, రెండు గొప్పింటి పశువు. అనుపమస్థితి ఎవరికివారు తెలుసుకో వాల్సిందేగాని, ఒకరు చెప్పేదికాదు. పరులపై ఆధార పడే హిందూవిధవ అయితే బాగాఅర్థంచేసుకోగలదు. మిగతావారికి అరమవడం కష్టమే.

ఇనాళ ద్వారా, వేకువనే లేచి స్నానాదులు ముగిం

చుకొని అనుపమ పూజకు కూర్చున్నది. పదిహేను నిమిషాలైనా, కాకముందే పెద్దకోడలు బయటినుంచే బిగ్గరగా కేక పెట్టింది—“ఎవమ్మోయ్, ఇరాళ పగలు నీపూజే పూరికొద్దలేవుండే! ఇలాఅయితే కుదరదమ్మా. నేను ముందే చెపుతున్నాను.” అనుపమ మహేశ్వరునికి పుష్పాలు అర్పించుతూన్నందున మాట్లాడలేదు. పెద్దకోడలు మళ్ళీ పదినిమిషాల్లోనే వచ్చిపడింది. “ఇంత పుణ్యం దక్కదమ్మా. పుణ్యం మరీ ఎక్కువగా చెయ్యకు. అదేపనిగా పుణ్యమే సంపాదించుకోవా అనుకుంటే ఏ అడివిలోకో పోయి, చేసుకో. ఇక్కడ ఇంటి గొడవలో యింత అతిశయం పనికిరాదు” అని అరిచింది. అయినాకూడ అనుపమ నోరె తనేలేదు.

అంతట వదినగారు మరింతబిగ్గరగా అరుస్తూ అన్నది— “ఎవరూ ఏమీ తిననక్కరలేదా యే?” అనుపమ చేతిలోని బిల్వ పత్రం క్రిందపెట్టూ “నాకు ఒంట్లో బాగాలేదు, నే నిరాళ యేమీ చెయ్యలేను” అని చెప్పింది.

“చెయ్యలేవు? అయితే అందరూ వుపవాసం చెయ్యాలా యే?”

“ఏం. నేనుతప్ప ఇంకెవరూ లేరా? వంటమనిషి ఏమయ్యాడు?”

“అతనికి జ్వరంవచ్చింది. అదీగాక వంటమనిషి

వండింది అయినకు రుచిస్తుందా!”

“రుచించకపోతే నువ్వు వండు.”

“నేను వంటచెయ్యనా? తలనొప్పితో మాడు పగిలి పోతోంది; వైద్యు డెప్పుడూ నా వెనుక తిరుగుతూనే వుండే. మరి నేను పొయ్యిసెగలో కాలిపోనా?”

అనుపమ కోపంపట్టలేకపోయింది. “అయితే అందర్నీ వుపవాసం చెయ్యమని చెప్పా” అన్నది.

“మంచిదేలే; పోయి మీ అన్నయ్యతోనే చెప్పేస్తాను. నీకు జబ్బెక్కణ్ణుంచి వచ్చింది? ఇంతకుముందేగా స్నానంచేశావు? ఇంక మ్రింగుతావుకూడాను. అన్నగారికి కాస్త వండిపెట్టలే వన్నమాట!”

“నావల్ల కాదు. వదినగానూ, నేను మీరుకొనుకున్న దాసీని కాదు. నోటికివచ్చినట్టు అనేస్తున్నారు. నే నీమాట లన్నీ అన్నయ్యతో చెప్పేస్తాను.”

పెద్దకోడలు మూతినంకరగాపెట్టి “పోయి చెప్పుకో, మీ అన్నయ్య నాతల త్రుంచేస్తాడు కాబోలు!”

అనుపమ కాస్సేపు స్థబ్ధురాలయింది “అవును, అది నాకు తెలుసు. అన్నయ్యే మంచివాడైతే నువ్వుంత శృతి మించవు” అన్నది.

“ఏ, ఆయ నేంచేశారు? తిండికీ బట్టకీ యిస్తున్నారు; ఇం కేం చెయ్యాలి? నన్ను వెళ్ళగొట్టి నిన్ను నెత్తిమీద యెక్కించుకోనిమాట నిజమే!—ఇంతకోపం తెచ్చుకొని

ఏం ప్రయోజనం?”

దేనికైనా ఒక హద్దుంటుంది. అనుపమ ఓర్పుకికూడ హద్దున్నది. ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఆమెనోట రానిమాట ఇవాళ రానేవచ్చింది—“అన్నయ్య నాకు తిండికీ బట్టకీ యిచ్చే దేమిటి? ఆయనా నాన్నగారి ఆ స్తిలోనిదే తింటున్నాడు. నేనూ అందులోనిదే తింటున్నాను.” అన్నది.

పెద్దకోడలు ఆగ్రహవేశంతో “అలాగే అయితే మీ బాబు నిన్ను బజార్లో బిచ్చగతై నెందుకుచేసిపోతాడు?”

“నన్ను బిచ్చగతైనుగా మా నాన్నేమీ చెయ్యలా; మీరే చేశారు. వారు నన్ను నిరాశ్రయురాలిని, కూటికి గతిలేనిదాన్ని చేసిపోలేదని పూర్వో అందరికీ తెలుసు. నా కిచ్చినదాన్ని అన్నయ్య కాజెయ్యకపోతే నేను నీ యీబెదరింపులు వినాల్సిన అగత్యమే వుండేది కాను.”

ఇడి విన్నప్పుడు మొదట పెద్దకోడలి మొహం దించు కుపోయింది గాని, మరుక్షణంలోనే ఆమె మరింత భగ్గుమని “ఊళ్ళో అందరికీ తెలుసా, ఆయన దొంగ అని? ఆ సంగతే వారితో చెప్పనా?” అన్నది.

“చెప్పు. ఈ పాపఫలితం ఆయన అనుభవించితిరాలని కూడా చెప్పు.”

ఆనాడు ఇలాగేజరిగిపోయింది. ఇదంతా చంద్రబాబు క్కూడా తెలిసింది. కాని అత డేమీ మారుపల్కలేదు.

చంద్రబాబు ఇంట్లో భోలా అనే ఒక కుర్రవాడు నొక

రుగా వుంటున్నాడు. అయిదారుకోజులు గడచినతర్వాత చంద్రబాబు వాడిని యింట్లోకి పిల్చి వూరకే బాదసాగాడు. వానియేడ్పు విని మిగతా దాస - దాసీలంతా వచ్చి గుమిగూడారు. అంతవరకు అదేవరుసగా దెబ్బలు పడుతూనేవున్నై. అనుపమ తనగదిలో కూర్చుని పూజ చేసుకుంటున్నదల్లా యీ గల్లంతు విని లేచి పరుగెత్తుకొచ్చింది. అప్పుడు భోలానోటినుండి, ముక్కునుంచి రక్తం ప్రవహించుతోంది. “అన్నయ్యా, ఇదేమిటి? యిలా కొట్టితే చచ్చిపోతా?” అని అనుపమ అరిచింది.

“ఇవాళ ఈ దౌర్భాగ్యణ్ణి చంపేస్తాను. వీడితో పాటు నిన్నూ చంపేవాడినే కాని, ఆడుదాననని వదిలేస్తున్నాను. నా యింట్లో యింత నాపకృత్యాన్ని సహించలేను. నాన్నగారు నీకు అయిదువందలు యిచ్చిపోయారు. అవి తీసుకొని నువ్వు ఇవాళే నా యింట్లోనుంచి వెళ్ళిపో” అని చంద్రబాబు బిగ్గరగా అరుస్తూ అన్నాడు.

అనుపమ కేమీ అర్థంకాలేదు. “ఎందువల్ల?” అని మాత్రం అడిగింది.

“ఏంలేదు. ఇవాళే అయిదువందల రూపాయలూ తీసుకొని, భోలాతో లేచిపో. బయటికిపోయి నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు చేసుకో.”

అనుపమ మూర్ఛితురాలై పడిపోయింది. దాస-దాసీలు యావత్తుందీ యీ సంగతి విన్నారు. నోటికి చెయ్యి

అడుపెట్టుకొని కొందరు నవ్వారు. బలవంతంగా నవ్వాపు
కొని ఏమీ ఎరుగనట్లు కొందరు జారుకున్నారు. ఒక
రిద్దరు అనుపమను లేవదీయబోయారు. చంద్రబాబు
మృతప్రాయుడై పడియున్న భోలా మొహంమీద ఒక
తన్నుతన్ని బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

తు ది రో జ లు.

ఇవాళే ఆఖరురోజు. అనుపమ ఇంక యీ యింట్లో
వుండదు. తెలివివచ్చినప్పట్నుంచీకూడ ఆమె కే సుఖమూ
లేకపోయింది. చిన్నతనంలోనే ప్రేమించటంనేర్చుకొని
తనసుఖాన్ని తానే నాశనంచేసుకొన్నది. 'అతి' కావటం
వల్ల భగవంతు డామె కే మాత్రం సుఖం కలుగజేయ
లేదు. తాను కల్పించుకొని ఎవరినైతే ప్రేమించినదో అత
డామెకు లభించలేదు. తన్ను ప్రేమించినచ్చినవానిని తిర
స్కరించి దూరంగా తరిమికొట్టింది. ఆమెకు తల్లి లేదు.
తండ్రి లేడు. యెక్కడా నుంచోటానికి నీడలేదు. పతివ్రతా
స్త్రీలకు వున్న ఆధారమల్లా పతివ్రత్య కీరే. దాన్ని
ఈశ్వరు డామెనుంచి లాగివేయ జూస్తున్నాడు. అందు
వల్లనే ఇప్పుడింక ఆమె ఆ ఇంట్లో వుండకూడదనుకున్నది.
తీవ్రక్షోభచే ఆమెగుండె బ్రద్దలవుతూన్నట్లుంది. నిస్థ
బంగావున్న ఆ వెన్నెలరాత్రి దొడ్డిద్వారం తెరుచుకొని
అదే చెరువుమెట్లమీదికి పోయి కూర్చున్నది. అనుపమ
ఇప్పుడు యుక్తిపరురాలైంది. వెనుక ఆమెను ఈత మర

ణించనీలేదు. ఇప్పుడామె ఒక బిందెకూడ తెచ్చింది. ఈసారి అందనిలోతు యెక్కడున్నదో వెదకి తప్పకుండా మునిగి చచ్చిపోవా అనుకున్నది. మరణించేముందు ప్రపంచం అతిసౌందర్యంగా కనపడుతుంది. ఇల్లు - వాకిలి, ఆకాశం, మేఘాలు, చంద్రుడు, నక్షత్రాలు, నీరు, పుష్పాలు, లతలు, ఆకులు, చెట్లు — అన్నీ అత్యంత రమణీయంగా కన్పించుతాయి. ఎక్కడ దేన్ని చూచినా మనోహరంగా వుంటుంది. ప్రతిదీ ప్రేమెత్తి చూపుతూ 'చచ్చిపోవద్దు; చూడు, మేమంత సుఖంగా వున్నామో! నువ్వు ఓర్పువహించితే నీవు ఒకనాడు సుఖపడతావు. కాకపోతే మాదగ్గరకురా. మేము నిన్ను సుఖపడేటట్లు చేస్తాము. దేముడిచ్చిన ఆత్మని, వృధాగా నరకంలో పడ ద్రోయవద్దు సుమా!' అని చెపుతూన్నట్లే వుంటుంది. అందువల్లనే చావును సిద్ధపడికూడా మనిషి మళ్ళీ వెనకాడుతాడు. కాని, వెనుదిరిగి తన కీ లోకంలో కించి తయినా సుఖంలేదని, ఈ విశాలవిశ్వంలో నిలబడేందుకు స్థానంలేదని, 'నా' అని చెప్పకోవటాని కనరూ లేరని చూచుకున్నప్పుడు మళ్ళీ మరణించా లనిపిస్తుంది. మరుక్షణంలోనే 'రామరామ! వెనక్కి తిరిగిపో. ఇలాంటిపని చెయ్యకు. చచ్చిపోయినంతమాత్రాన దుఃఖాలన్నీదూరమైపోతాయా? ఇంతకంటెకూడ భయంకరదుఃఖాన్నికీలలోకిపోయి పడవని నీ కేం తెలుసు?" అని లోపల్నుంచి

ఎవరో అన్నట్టుంటుంది. ఇంకేముంది? మనిషిసంకుచితుడై నెనక్కితగ్గి నిలబడుతాడు. అనుపమ కీ విషయాలన్నీ తల పుకురాకుండా వుంటాయా? అయినా ఆమె మరణించి తీరుతుంది. ఇంకేవిధంగానూ ఆగదు

తండ్రిమాటలు.. జ్ఞప్తికి వచ్చాయి. తల్లి తలపు కొచ్చింది. మరో వ్యక్తికూడా స్మృతిపథంలో నిలిచాడు. అతడెవరోకాదు, లలితమోహనుడే. ఆమెను ప్రేమించేవా రొకరొకరే గతించిపోయారు. ఇంక ఒకేఒకవ్యక్తి. జీవించివున్నాడు. అతడామెనుప్రేమించాడు; ప్రేమకోసం వచ్చాడు. తన హృదయదేవతగా ఎంచి పూజించటానికి వచ్చాడు. కాని అనుపమ అతని ఆ ప్రేమను స్వీకరించ లేదు. పైగా అతన్ని అవమానించి తరిమివేసింది. ఇంతేనా? అతన్ని జైలుకుకూడ సంపించింది. లలితబాబు అక్కడ ఎన్ని కష్టాలు అనుభవించాడో! బహుశా అతడక్కడ అనుపమను తిట్టివుండవచ్చు, శపించివుండవచ్చు. 'ఆ పాపఫలితంగానే నా కీఘోరకష్టాలు వచ్చాయి. ఎంత వేదన! అతడు తిరిగివచ్చాడు. ఇప్పుడతడు బాగుపడ్డాడు. త్రాగుడు మానివేసి, దేశసేవలో నిమగ్నుడై కీర్తిసంపాదించుతున్నాడు. ఇప్పుడుకూడ నన్ను జ్ఞాపకంచేసుకుంటూ వుంటాడా? అయితే అవనూవచ్చు, కాకపోనూ వచ్చు. అయినా దానితో ఏముంది? నాకు కళంక మా పాదింపబడినట్లు వినకుండావుంటాడా? కళంకినినై చెరు

వులోపడి చచ్చిపోయానని రేపు వూరంతా, చెప్పుకుంటూంటే—‘అయ్యో రామ! ఎంత అసహ్యించుకొని, మొహం త్రిప్పేసుకుంటాడు!’ అని ఈవిధంగా ఆలోచించుతోంది.

అనుపమ పైటచెంగుతో బిందెను మెడకు కట్టుకున్నది. అంతలో ఎవరో వెనుకనుంచి “అనుపమా!” అని పిలిచారు.

అనుపమ ఉలిక్కిపడింది. వెనుదిరిగిచూస్తే ఒక పొడుగాటి పురుషుడు నిలబడివున్నాడు. ఆగంతుడు మళ్ళీ పిలిచాడు— “అనుపమా!”

ఈ కంఠస్వరం తా నిదివరకెప్పుడో విన్నదేననిపించింది అనుపమకి. కాని జ్ఞప్తికి రావటంలేదు. ఆమె మెదలకుండా వున్నది.

“అనుపమా! ఆత్మహత్య చేసుకోకు.”

అనుపమ ఏనాడూ లజ్జావతి కాదు. ఆమె ధైర్యంచేసి “నేను ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని మీ కెలా తెలుసు?” అని అడిగింది.

“మరి మెడకు ఆ బిందె కట్టుకోవడం మెందుకు?”

అనుపమ మౌనందాల్చింది. ఆగంతుడు చిరునవ్వుతో “ఆత్మహత్యాఫలిత మేమిటో తెలుసా?” అన్నాడు.

“ఏమిటి?”

“అంతంలేని నరకం!”

అనుపమ కంపించిపోయింది. ఆమె మెల్లగా బిందెను వూడదీసి క్రిందపెట్టి “ఈలోకంలో నా కెక్కడా స్థానం లేదు” అన్నది.

“మరచిపోయావా? నేను జ్ఞాపకంచేస్తున్నాను, విను. సుమారు ఆరేండ్లక్రితం సరిగా ఇక్కడే ఒక అభాగ్యుడు నీకు జీవితాంతం స్థానమివ్వాలనుకున్నాడు—ఏ, జ్ఞాపకం వుందా?”

సిగ్గుచే అనుపమ మొహం ఎరుపెక్కింది “ఆ, జ్ఞాపకం వుంది” అన్నది.

“అయితే నీ యీ సంకల్పాన్ని విడిచిపెట్టు.”

“నాకు కళంక మాపాదించబడుతోంది. నే నింక బ్రతకా లనుకోనడంలేదు.”

“మరణించితే కళంకం మాసిపోతుందా?”

“మాసిపోయినా, మాసిపోవకపోయినా నే నింక విననుగదా!”

“నువ్వు పొరపాటుపడ్డావు అనుపమా! మరణించితే ఆ కళంకం శాశ్వతంగా నీ పేరుతో ఛాయారీతిని సంచ రించుతూనే వుంటుంది. జీవించి చూడు, ఈ కల్పిత కళంకం చిరస్థాయిగా వుండదు.”

“కాని, యెక్కడికిపోయి బ్రతకను?”

“నాతో రా.”

అలాచేయడమే మంచిదని అనుపమ ఒకసారి అనుకున్నది. అతని కాళ్ళపైబడి తమూపణకోరా అనుకున్నది. 'డబ్బున్నవాడిని కాబట్టి కొంతపైకం బిచ్చంగాయి న్నే యెక్కడికైనా పోయి చాటునపడివుంటా' నని అడగాలనుకున్నది. కాని చాలసేపాలోచించి "నేను రాను" అన్నది.

ఆమాట పూర్తికాకముందే అనుపమ నీటిలోకి దూకింది.

అనుపమ తనకు స్పృహవచ్చి మాచేసరికి తా నొక చక్కనిగదిలో మంచంమీద పడుకొనివున్నది. ప్రక్కనే లలితమోహనుడు కూర్చునివున్నాడు. అనుపమ కళ్ళు తెరుస్తూ కాతరస్వరంతో అన్నది "న న్నెందుకు బ్రతికించావు?"

మంచి - చెడ్డ

అవినాశ ఘోషాల్ మరి కొన్ని సంవత్సరాలు ఉద్యోగంచేయగలిగేవాడు. కాని అది సంభవం కాలేదు. ఈసారికూడ తనకంటే జూనియరైన మున్సిఫేవరో తన్ను కాదని సబ్ జడ్జి అయినట్లు వార్తవచ్చింది. రెండోదఫా వలెనే ఈపర్యాయంకూడ ఆయన మెదలకుండా వూరు కున్నాడు. అయితే ఈసారి డాక్టరు సర్టిఫికేట్లతో సహా వీలైనంత త్వరగా ఉద్యోగంలోనుంచి బయటపడటానికి దరఖాస్తు పంపాడు. అది అంగీకరింపబడటంలో ఆయనకు సందేహంకూడా లేదు.

అవినాశుని కార్యకుశలతతో అందరూ ముగ్ధులయ్యారు. ఆయన శిష్టప్రవర్తన నందరూ ప్రశంసించుతారు. అయినా ఆయన కీ దుర్గుణ పట్టనేపట్టింది. దీనికి తెరచాటున జరిగిన చరిత్ర తెలిసినవారు బహుళులు. ఆకథ చెపుతానువినండి. ఆయన ఉద్యోగంలో చేరిన క్రొత్తలో ఒకసారి ఒక యునక ఐ. సి. యస్. జిల్లాజడ్జిఅయి, ఆఫీసు తనిఖీచేయడానికి వచ్చాడు. ఏదో చిన్నవిషయంలో యిద్దరికీ అభిప్రాయభేదం నచ్చింది. తర్వాత అదే పెద్ద జగడమైంది. తిరిగి వెళ్ళిన తర్వాత జడ్జిగారు నిరంతరం ఆయనపనిలో తప్పులుపట్టే ప్రయత్నంలో వున్నాడు. కాని, తప్పుదొర

కడం అంతసామాన్యంకాదు. అందుకా జడ్డిగా రేమాత్రం
 సంతృప్తి చెందలేదు. అతని తీర్పును ఖండించి చూచుకు
 న్నాడుగాని, అది హైకోర్టులో నిలిచేటట్లులేదు; పెగా
 తానే సిగుపడవలసినస్తుంది. ఇలావుండగానే అతనికి బదిలీ
 అయ్యేతరుణం వచ్చింది. అవినాశ్ మరోజిల్లాకు బదిలీ
 అయి వెళ్ళిపోయాడు. అతను వెళ్ళేముందు జడ్డిగారిని
 సందర్శించేందుకు పోనేలేదు. గౌరవ ప్రదర్శనరీతిగో
 అతనినల్ల గొప్పతప్పిదమే జరిగింది. తర్వాత కొన్ని
 సంవత్సరాలు గతించాయి. ఈసంగతి అవినాశ్ మరిచే
 పోయాడు. కాని, ఆయననూత్రం విస్మరించలేదు.
 ఇందుకు ప్రమాణం ఈమధ్యనే కనపడింది. ఆ ఆయనక
 జడ్డి యిప్పుడు హైకోర్టుకు వచ్చాడు. మున్నబులువ గెగాల
 జీవితా లిప్పుడు ఆయనచేతిలోనే వున్నై. అవినాశ్ నీని
 య రేగాక కర్తవ్యనిర్వహణలో బాగా ప్రసిద్ధిచెందాడు.
 ఆయన ప్రమోషనుకుమార్దం అన్నివిధాల నిష్కంటకంగా
 వుంది. అయినా అకస్మాత్తుగా ఆయనకు బదులు అంత
 కంటే క్రింది వుద్యోగి సబ్ జడ్డి అయిపోయాడు. అది
 అంతటితోనే ఆగిపోలేదు. ఒకరోకగుగా ముగ్గురు న్యాయులు
 ఆయన్ను నదిలేసి ముందుకు వెళ్ళిపోయారు. అసలు
 సంగతి తెలియనివారు 'ఇది ప్రభుత్వద్యోగమే; అందు
 లోనూ యింత పెద్ద వుద్యోగం! ఇలా జరుగుతుందా?
 ఇది కాజీలయ్యగమా యే?' అనేస్తారు. అనుభవజ్ఞులు

మాత్రం 'ఆ, ఇంతకంటే దురన్యాయాలుకూడ జరుగుతుంటాయి' అంటారు. కాబట్టి అవినాశ్ తన కింక ప్రమోషను లేదని గ్రహించుకున్నాడు. ఆత్మశౌరవము, ఉద్యోగము రెండింటిమీద కాళ్ళుంచడం కుదరదు. దేన్నో ఒకదాన్ని మొంచుకోవాలి. ఈసారి అవినాశ్ ఆపనే చేశాడు.

కుటుంబంలో అవినాశ్ పత్ని ఆలోచన, ఎ. ఏ. తప్పిన కొడుకు హేమాంశుడు, కూతురు శాశ్వతి వున్నారు. దాస చాసీజనం ఎక్కువగానే వున్నారు.

అవినాశు డానాడు ఆఫీసునుంచి సంతోషంగా తిరిగి వచ్చాడు. యథారీతిని బట్టలుమార్చి, కాళ్ళు, చేతులు కడుక్కొని ఫలహారానికి కూర్చుంటూ "పోనీ, యిన్నాళ్ళకైనా విముక్తి వచ్చింది. గవర్నమెంటునుంచి ఇంకా ఆర్డరు రాకపోయినా హైకోర్టులోని నా స్నేహితుడు నా జైలుబంధనం వదిలినట్లు తంతిపంపాడు. ఎంతో ఆలస్యమవదు. అస లాలస్యం కాదని నాకు తెలుసులే," అన్నాడు. ఆలోచనతనమీసంలోనే ఒకకుర్చీలోకూర్చుని ఏదో కుటులొంది. కూతురు శాశ్వతి తండ్రిప్రక్కనే కూర్చుని విసురుతోంది. ఆయన అన్నమాటలు విని యిద్దరూ ఉలిక్కిపడ్డారు.

"అంజే?" అని భార్య అడిగింది.

"ఈసారికూడా ఎవరో గోవిందబాబు నన్ను వెనక్కి నెట్టి సబ్ జడ్జి అయ్యాడు. హాగ్ దొరగారు హైకోర్టు

లోకి వచ్చినతర్వాత ఈ మూడేండ్లనుంచీ యిలాగే జరుగుతూ వస్తోంది. తమ అన్యాయాన్ని ఏనాటికైనా గ్రహించకపోతారా అనుకున్నాను; కాని అది జరిగేటట్టులేదు. అదీగాక ఆ మనిషి పున్నంతకాలం ఊపిరాడకుండా కష్టంగావుంది. ఇన్నాళ్ళనుంచి ఓర్పువహించానుగాని, ఈ సహించటంతో వ్యక్తిత్వమే నశించిపోతుంది.

నిన్న సాయకాలం చూచివద్దామని సబ్ జడ్జిగారి యింటికి వెళ్ళినప్పుడూ ఈ సంగతే చూచాయగా విని వచ్చింది ఆలోకలత. కాని అసలువిషయం ఆమె కప్పుడూ అరంకాలేదు, యిప్పుడూ బోధపడలేదు. “ఉపాయమూ, ప్రయత్నమూ లేకుండా, గట్టిగా అడగనిదె యీకాలంలో ఏపనిమాత్రం జరుగుతుంది? వ్యక్తిత్వాన్ని నిల్పుకొనేందుకు ఏంచేశారో నేను వినవచ్చా!” అన్నది.

“నేను ఉపాయమూ చూడలేదు, తగాదాపెట్టుకొని ప్రయత్నమూ చేయలేదుగాని, చేయగల్గినది మాత్రం చేసేశాను” అవినాశ్ అన్నాడు.

ఆలోకలత భర్త మొహంవంక చూస్తూవుండిపోయింది. ఇంకా విషయ మామెకి అరంకానేలేదు. ఆమెభయపడిపోయింది. “ఏంచేసివచ్చారో కాస్త చెప్పగూడదా? వింటానుగా” అన్నది మల్లీను.

“ఏముంది? రాజీనామా ఇవ్వడమే. పంపించేశాను.” ఆలోకలతచేతిలోని సూదీ, గుడ్డా జారి క్రిందపడినై.

పిడుగుపడినట్లు కాస్తేపు సబుగావుండిపోయి తర్వాత
యిలాఅన్నది. “ఏమిటి మీరనేది? ఇంతమందిని ఆక
లితో చంపెయ్యడానికే సంకల్పించుకున్నారా? మీరు
పుద్యోగం వదిలేస్తేనా, ఒక్కటి చెపుతున్నా— నేను
చచ్చిపోతాను.”

అవినాశ్ మానంగా కూర్చున్నాడు. ఆమె మాటల
కేమీ బదులు చెప్పనేలేదు.

“రాజీనామాపత్రం సంపించేసినట్లయితే రేపే ఉప
సంహరించుకున్నట్లు రాస్తానని మాటివ్వండి. ఏ?” అన్నది
భార్య.

“ఉఁ హఁ”

“ఎందుకని? విచారోద్రేకంలో ఏమేమీ చేస్తారు
ఎవరైనా. కాని, దీనికి ఇంకేమీ తిరుగులేదాయ్?”

అవినాశ్ మెల్లగా చెప్పాడు—“నేనేమీ ఆవేశంలో
చెయ్యాలా ఆ పని. నేను బాగా ఆలోచించే చేశాను.”

“అయితే ఉపసంహరించుకోరా?”

“ఉఁ హఁ”

“అయితే నేను చచ్చిపోవాలనేనా మీ కోరిక?”

“నే నలాంటిది కోరనని నీకూ తెలుసు. నువ్వు అర్థాం
గివెయుండికూడ పతిశౌరపమర్యాదల నీవిధంగా నాశనం
చేస్తే నేను ప్రజలముందు తలెత్తుకుని నిలబడలేనప్పుడు—”

ఆపైమాట అవినాశ్ నోట్లోనే వుండిపోయింది.

పూర్తికాకుండానే “అయితే ఏమంటారూ?” అనడిగింది భార్య.

ప్రత్యుత్తరంగా ఒక కటూక్తి నోట్లోకివచ్చిందిగాని, ఈసారికూడ అవినాశ్ ఆమాట బయటికి అనకముందే కూతురు మధ్యలో అడ్డువచ్చింది. ఇంతవరకు ఆమెమెదలకుండా వింటూన్నది. ఇక ఊరుకోలేకపోయింది.

“కాదు నాన్నగారూ, ఇప్పుడు అమ్మకి ఆలోచించే శక్తి లేదు. నీరా రామెకు జవాబేమీ చెప్పలేరు. పోనీండి” అంది.

కుమార్తెమూర్ఖత్వం చూచి తల్లి హతబుద్ధి అయింది. మరుక్షణంలోనే బిగ్గరగా చీవాట్లువేస్తూ అన్నది—

“శాశ్వతీ! నువ్విక్కడనుంచి వెళ్ళిపో. ఊ!”

“వెళ్ళాలేనన్నీ నాన్నగారిని తీసుకొనే పోతానమ్మా! నీదగ్గర వదిలేసిమాత్రం వెళ్ళను” అన్నది కూతురు.

“ఏమన్నావ్!”

“నీవద్ద వారిని ఒంటరిగా వదిలేసి పోనన్నాను. అలా ఎన్నటికీ పోను. పద నాన్నా. అలా నదిఒడ్డున తిరిగి వద్దాం. రాత్రికి మీకోసం నేనే వంటచేస్తాను. లేచి పద నాన్నా” అని ఆమె తండ్రిచేయిపట్టుకొని లేవదీసింది.

ఇద్దరూ నిజంగానే వెడుతూండడం చూచి ఆలోకలత కొంచెం తమాయించుకొని అన్నది—“కొంచెనూగండి. ఉద్యోగం వదిలేస్తే మీ కుంటుంబంలో ఇంతమంది ఏం

తిని బ్రతుకుతారో ఒక్కసారైనా ఆలోచించారా?”

అవినాశుడు జవాబు చెప్పబోయాడు కాని, ఈ పర్యాయంకూడ కుమార్తె అడ్డుతగిలింది—“నిజంగా నీకు నాన్ననుగురించి. అంత విచారంగా వుందా అమ్మా! కాని ఏడవాల్సిన అవసరంలేదు. ఉద్యోగం వదిలేసినా నాన్న గారికి ఫించనువస్తుంది—అదై నా మూడువందలకు తక్కువ వుండదు. పక్కంటి సజీవబాబుకి అరవైరూపాయలజీతం వస్తుంది. తినేవాళ్ళు ఎనిమిది తొమ్మిదిమంది వున్నారు. వారు తినేడి మనతిండి కేమీ తీసిపోదే. నే నెన్నిసార్లు చూడలేదు. మరి నారికి జరిగిపోతూంటే, మన నలుగురికీ గడవకపోతుందా!” అన్నది.

తల్లి కోపంపట్టలేకపోయింది. కటువుగా అన్నది—
“ఘో నాకళ్ళెదుటనుంచి. నువ్వు కాపురంచేసేటప్పుడు చూపిద్దువుగానిలే తేలివితేటలు. ఇప్పుడు నా సంసారం విషయంలో కలుగజేసుకొంటివా, నిన్ను యింట్లోంచి గెంటేస్తాను, తెలిసిందా?”

కుమార్తె నవ్వి “మంచిదేనమ్మా; అలాగేచెయ్యి. నాన్నని తీసుకొని నే వెళ్ళిపోతానే. నాన్న ఫించను అంతా నువ్వు, అన్నయ్యా తీసుకొని మీ యిష్టంవచ్చి నట్లు చేసుకోండి. మే మేమీ అనంలే. నే నే ఆడపిల్లల బడిలోనో వుద్యోగంచేసి నాన్నగారికి జరుపుతాను. సరేనా?” అంది.

తల్లి ఇంకేమీ మాట్లాడలేదు చూస్తూచూస్తుండగానే ఆమెరెండుకళ్ళనుండి అశ్రుధార ప్రవహించసాగింది.

కుమార్తె మెల్లగా తండ్రిచేయి నొక్కి “పద నాన్నా ప్రొద్దుకూకవస్తోంది!” అన్నది.

అవినాశుని అడుగు ముందుకుపడగానే ఆలోకలత పైటచెంగుతో కనీళ్ళు తుడుచుకొని గద్దదకంఠంతో “కొంచె మాగండి! ఎందుకు మీ యీ భీష్మప్రతిజ్ఞ? ఇంకేం మారేది లేదా? అని అడిగింది.

“ఉహూ, ఇంక మారే దేమీ లేదు.”

“చూడండి, నేను మీ భార్యను. మీ కష్టసుఖాల్లో సమభాగినినికదా—”

అవినాశ్ మధ్యలోనే ఆపి “అదే నిజమైతే ఈన్నాళ్ళ నుంచీ నా సుఖాలు నీరూ అనుభవించావు; ఇంక నా కష్టాలుకూడ పంచుకో” అన్నాడు.

“అందుకు సిద్ధమేగాని, మరి గౌరవ - మర్యాదలు నిలుపుకోటానికి ఇప్పుడువస్తున్నదే చాలకుండావున్నదే, అలాంటప్పుడు వించనుడబ్బుతో ఎలా జరుగుతుందండీ?”

“గౌరవ - మర్యాదలంటే డబ్బుడాబేననుకుంటే అది మాత్రం సాగదని ఒప్పుకుంటాను. కాదంటావా, సజీవ బాబుకు జరుగుతూనేవుందిగా.”

“మరి మీ కూతురో? పందొమ్మిది - యిరవై యేళ్ళ దాకా వచ్చాయే, దాని పెళ్ళిప్పుడు చేస్తారు?”

తల్లికి కూతు రేసమాధానమిచ్చింది. “నా పెళ్ళినిగూర్చి నువ్వు విచారించవద్దమ్మా. ఆలోచించాలనుకుంటే సజీవ బాబు ఇద్దరు కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు యెలాచేశాడో గమించు”

ఈ జావాబుని తల్లికివున్న ఓర్పుకూడాపోయింది. సజల నేత్రాలు ఎర్రబడినై. గద్దదస్వరం పంచమస్వరా న్నందు కున్నది. “శాశ్వతీ, నీ నోరుమండ! నా యెదుటనుండి పోవేమే? పో, చెప్పటంలేదూ?” అని కసిరింది.

“వెడుతున్నా లే అమ్మా; నడువు నాన్నా”

ప్రక్కగదిలో హిమాంశుడు కవిత అల్లటంలో నిమ గ్నుడైవున్నాడు. మూడోసారి ఐ. ఏ. పరీక్షకు కూచోవ టానికి ఇంకా వ్యవధివుంది. అతని పద్యాలు ‘వాతా యన్’ పత్రికలో పడుతూండేవి. ఇం కే పత్రికా తీసు కొనేదికాదు. ‘వాతాయన్’ పత్రికా సంపాదకుడు ఉత్సాహపరుస్తూ “హిమాంశుబాబూ! మీ కనిత్వం చాలా బాగున్నది. మరో శీర్షిక - సంపండి. దానితో పాటు శాశ్వతీదేవి రచనకూడ తప్పకుండా సంపండే” అంటూ వ్రాసేవాడు. ఆ సంపాదకుడు నిజమే రాస్తున్నాడో లేక ఎగతాళిగా రాస్తున్నాడో తెలియదు. లేక ఆయన మనస్సులో యికేమైనా వున్నదో! శాశ్వతి ఆజాబు చూచి నవ్వుతూ “అన్నయ్యా, దీన్ని స్నేహితు లకు చూపించుతూ తిరిగేవు!” అనేది.

“ఏం?” అనేవాడు హిమాంశుడు.

“ఏంటేదు, ఊరికేనే అంటున్నాను. తెలివితక్కువను బయటపెట్టుకుంటూ తిరగటం మంచిదా?”

తన కవితను ప్రతికకు పంపేముందు సోదరికి చదివి విన్నించేనెపంతో పిల్చి తనతప్పులను సరిచేయించుకొనేవాడు. సవరణలు మరీ యెక్కువైనప్పుడు సిగ్గుపడి

“నీలాగా నేను నాన్నగారివద్ద సంస్కృతవ్యాకరణం, కావ్యాలు, సాహిత్యం చదవలేదుగా. నా దోషమేముంది? అయినా—శాశ్వతీ, ఇదో లెక్కలోదికాదు. పదిరూపాయలిచ్చి ఒక పండితుణ్ణి వుంచుకుంటే అంతా కుదిరిపోతుం డనుకో. కవిత్వానికి అసలు జీవం కల్పన, భావం, ప్రకటనలతోనే వుంటుంది. వాటిసంగతి నీ పిచ్చి నాన్నకేం తెలుసు!” అనేవాడు. అవు ననేది చెల్లెలు.

హిమాంశుని కేదో చక్కని అంత్యప్రాస తట్టింది. కాని తల్లి కఠోర కంఠధ్వని దాన్ని చెదరగొట్టేసింది. కలం క్రింద పెట్టేసి, ప్రక్కద్వారంగుండా తలుపు తన్నుకొని ఇవతలిగదిలోకి అడుగుపెడుతూండగానే “ఒరేయ్

హిమాంశ్, మనకు సర్వనాశనమైందీ విన్నావా!, ఆయన గారు ఉద్యోగం వదిలేశారు. లేకపోతే వారి మానవత్వం మస్తిపోతుందిగదూ! ఎందుకనుకున్నావ్, వారుకాకుండా మరొకరు సబ్ జడ్జి అయినందుకు. తాముకాలేదట! ఇది ఈర్ష్య, అచ్చంగా ఈర్ష్య; యింకేంకాదు” అని తల్లి బిగ్గ

రగా అరిచింది.

హిమాంశుడు ఆశ్చర్యంతో కళ్ళు పెద్దవిచేసి “ఏమిటమ్మా నువ్వు చెపుతున్నది? ఉద్యోగం వదిలేశారా? ఎంత తెలివితక్కువ!” అన్నాడు.

అవినాశ్ తెల్లపోయాడు. పళ్ళు కదనొక్కుకొని మానంగా వుండిపోయాడు. అప్పు డాయనమొహం మసక వెల్లురులో అదోలా వుంది.

శాశ్వతి పిచ్చెక్కినదానివలె అరిచింది — “అబ్బ! ప్రపంచంలో మొండితనానికి అంతేలేదాయేమిటి? మీరు నడవండి, త్వరగా పదండి — లేకపోతే నేను తలబాదుకుని చస్తాను” అంటూ దాదాపు అచేతనావస్థలోవున్న తండ్రిని నీసుకొని ఆమె ఇంట్లోంచి బయటికి వెళ్ళిపోయింది.

—...—

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TP/A10/3101
పుస్తకం పేరు	భారతదేశం
తారీఖు	25-10-24
ముందు లెట్టు	Yes
వెనుక లెట్టు	NO
మొత్తం పేజీలు	103
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	0
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Ashwini
పేజీలు విడదీసినది	Somya
స్కాన్ చేసినది	K Davela
పరీక్ష చేసినది	ROHITH
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడినది	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	good